

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MERJENJE KORUPCIJE IN NJEN VPLIV NA DRŽAVE

Ljubljana, september 2016

NINA BOŽIČEK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani(-a) Nina Božiček študent/-ka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor/-ica predloženega dela z naslovom Merjenje korupcije in njen vpliv na države pripravljene v sodelovanju s svetovalcem viš. pred. dr. Zarjanom Fabjančičem.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil/-a samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil/-a vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil/-a;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal/-a v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil/-a soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 12. 9. 2016

Podpis študenta(-ke): _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV POJMA KORUPCIJA	2
1.1 Teoretično pojmovanje korupcije	2
1.2 Pojmovanje korupcije v sloveniji	4
1.3 Pojmovanje korupcije v mednarodnih organizacijah.....	7
2 VRSTE KORUPCIJE	12
3 POJAVNOST KORUPCIJE	16
3.1 Javni sektor	16
3.2 Zasebni sektor	17
3.3 Politika	17
3.4 Mediji	17
4 VZROKI KORUPCIJE	18
5 MERJENJE KORUPCIJE	19
5.1 Indeks zaznave korupcije (Corruption Perception Index – CPI)	21
5.2 Indeks »Freedom House Nations in Transit Corruption«	22
6 KAZALNIKI KORUPCIJE	22
7 VPLIVI KORUPCIJE NA DRŽAVE	23
7.1 Vpliv korupcije na gospodarstvo	23
7.2 Družbeni vpliv korupcije	25
7.3 Vpliv korupcije na državno varnost.....	25
7.4 Vpliv korupcije na okolje – ekologijo	26
8 UKREPI PROTI KORUPCIJI	26
9 ŠTUDIJA PRIMERA: TANZANIJA	28
9.1 Korupcija v Tanzaniji	28
9.2 Oblike in vzroki korupcije v Tanzaniji	30
9.4 Boj proti korupciji v Tanzaniji.....	32
9.5 Ocena učinkovitosti boja proti korupciji Tanzaniji	35
SKLEP	36
LITERATURA IN VIRI	38
PRILOGE	

UVOD

»Vpliv korupcije na delovanje družbe je dolgoročno negativen, zato ji domača in mednarodna skupnost namenjata vedno več pozornosti. Zaradi negativnih učinkov, ki jih prinaša korupcija, skušajo vse države posegati na to področje, z namenom, da bi širjenje korupcije preprečile ali vsaj omejile. Korupcija se pojavlja vedno in povsod, kjer gre za dobiček in korist posameznikov, skupin ali podjetij. Korupcija je zastopana praktično v vseh sferah družbenega in političnega življenja. Pojavlja se kot podkupovanje, poznanstva, zveze, nepotizem ter privilegij. Korupcije pa vsekakor ni lahko odkriti. Korupcija zmanjšuje gospodarsko rast, povečuje revščino, znižuje kakovost storitev, izčrpava javne vire in posledično spodkopava verodostojnost politike, vpliva na procese odločanja, ter destabilizira demokratične sisteme.« (Dobovšek, 2005, str. 24).

»Z globoko zakoreninjeno korupcijo, ki ovira gospodarski razvoj, spodkopava demokracijo ter škoduje socialni pravičnosti in pravni državi. Tudi države članice Evropske unije (v nadaljevanju EU) se temu ne morejo izogniti. Vrsta in obseg korupcije se med državami razlikujeta, vendar je prisotna v vseh državah članicah. Negativno vpliva na dobro upravljanje, preišljeno upravljanje z javnim denarjem in konkurenčne trge. V skrajnih primerih spodkopava zaupanje državljanov v demokratične institucije in procese.« (Evropska komisija, 2014, str. 2). Precejšnje število raziskav se osredotoča na analizo vpliva korupcije na gospodarske, socialne in politične razmere držav. V tem kontekstu se raziskave večinoma osredotočajo na države v razvoju, saj ravno v teh državah korupcija pomembneje ovira njihov razvoj in prizadevanja za zmanjšanje revščine.

V diplomskem delu bom obravnavala probleme merjenja korupcije in njen vpliv na države.

V prvem odseku bom predstavila različne opredelitve pojma korupcija, kako ga opredeljujejo različne mednarodne organizacije in kako ga razumemo v Sloveniji. Nato se bom osredotočila na problem merjenja korupcije. Predstavila bom indeks zaznave korupcije (angl. *Corruption Perception Index*, v nadaljevanju CPI), ki ga izvaja organizacija Transparency International in je v tem trenutku najbolj splošno sprejet okvir merjenja korupcije. Prav tako bom izpostavila izzive merjenja korupcije v skladu s tem indeksom ter nekatere nove okvirje merjenja.

Narava korupcije povzroča nešteto težav v zvezi s tehničnimi podrobnostmi, tako merjenjem kot razumevanjem indeksa. Dejstvo je nejasna opredelitev rezultatov korupcije in nejasen način merjenja v smislu, kako jo »uspešno« meriti.

V drugem delu bom raziskovala vpliv korupcije na države, najprej s teoretičnim pristopom in nato, v tretjem delu, še s konkretnim primerom.

V zaključku strnem glavne ugotovitve raziskav o učinkih korupcije, prikažem razmerja med korupcijo, revščino in razvojem. Raziskave namreč kažejo zapleteno razmerje med korupcijo in gospodarsko rastjo, saj je bilo ugotovljeno, da učinek izvajanja storitev in slabo zaupanje v skupnost spodkopavata demokratične politične institucije.

1 OPREDELITEV POJMA KORUPCIJA

Čeprav je korupcija pojav, ki je prisoten skorajda v vseh družbah, obstajajo številne opredelitve tega družbenega izziva. Tako številne slovenske in mednarodne institucije ponujajo različna razumevanja tega pojma. V prvem delu raziskave bom predstavila teoretične poglede na pojmovanje korupcije ter jih dopolnila z razumevanji številnih mednarodnih organizacij, kot tudi z razumevanji državnih organov v Sloveniji, da bi tako predstavila holistično obravnavo tega pojma.

1.1 Teoretično pojmovanje korupcije

Korupcija je zapleten in kompleksen pojav. Nejasnosti in nesoglasja nastajajo že pri njeni opredelitvi. Po pregledu literature pridemo do spoznanja, da prave opredelitve, ki bi zajela vse njene oblike in bi jo povsod sprejeli, ne poznamo, čeprav bi jasna in dobro postavljena definicija pripomogla k reševanju problemov. Da bi bila opredelitev korupcije splošno sprejeta po celem svetu, bi morala pokrivati vsa kazniva dejanja, v vseh zakonodajah. Zaradi kulturnih razlik obstajajo razlike v pojmovanju korupcije – kar ponekod velja za koruptivno in je sankcionirano, je drugod sprejemljivo in celo zaželeno. Prav trdoživost pojava korupcije skozi zgodovino nam pove, da je ne moremo odpraviti, lahko pa jo s proučevanjem dobro spoznamo in tako zmanjšamo in omejimo.

Kot negativen družbeni pojav je bila korupcija opredeljena že v rimskem pravu (*Lex Julia repetundae*). Aristotel, Machiavelli in Montesquieu so izhajali iz ideje, da je korupcija izraz »krvavenja« moralnih vrednost družbe. Z razvojem moderne družbe postaja korupcija ne le moralno škodljiva, temveč tudi vzrok neučinkovitosti države (Fric, 2006, str. 7).

Matjaž Jager (v Mrak, 2008) kot pomembno šteje Van Duynovo konceptualno definicijo korupcije, po kateri je »korupcija nepoštenost/pristranskost pri sprejemanju odločitev, ko oseba (v zasebni ali javni sferi), ki naj sprejme neko odločitev, pristane na to, da bo v zameno za nagrado ali obljubo oziroma pričakovanje nagrade zavestno odstopila od kriterijev (ali to zahtevala od drugega), ki bi jo morali voditi pri tem odločanju, pri tem pa skriti motiv, ki je v resnici vplival na odločitev, ne more biti del uradne obrazložitve, zakaj je do takšne odločitve prišlo«.

»Korupcija je nezakonito plačilo javnemu uslužbencu za pridobitev koristi, ki si jo zasluži ali ne zasluži tudi brez plačila.« (Rose-Ackerman, 1996).

Stroligo (1996, str. 240 v Virant, 2006, str. 20) pravi, da »korupcija zajema vse pojavnosti človekove grabežljivosti, od roke, ki je vajena, da se vanjo stisne napitnino, do roke, ki pričakuje podkupnino in druge ugodnosti, ki naj bi jih omogočalo sprevrženo umevanje oblasti«.

Najkrajšo opredelitev korupcije je podal P. Noack. Po njegovem mnenju je korupcija zloraba privilegijev (Noack, 1995 v Mrak, 2008).

Poznamo tudi matematični prikaz korupcije (Ludtke 1993, str. 88 v Fric, 2006):

osebna korist > družbena korist
ob pogoju: pričakovana korist : zagotovljena korist.

Pričakovana korist je vsota pozitivnih faktorjev 1,2 in negativnih faktorjev 3, 4, 5, 6, 7:

- ponujenega denarja,
- ponujenega zadovoljstva,
- tveganja sankcije,
- družbene (ne)sprejemljivosti korupcije,
- pomislekov in strahu,
- strogosti sankcij,
- notranjega nadzora.

»Lahko rečemo, da imamo s korupcijo opraviti, ko so v večini izpolnjeni naslednji kriteriji (segmentiranje po Philipu, 2001, 1–2 v Dobovšek, 2012, str. 303):

- državni uslužbenec deluje v osebno korist,
- državni uslužbenec krši norme javne uprave,
- državni uslužbenec škoduje interesom javnosti,
- v korist tretje stranke, ki nagradi državnega uslužbenca za dostop do dobrin ali uslug, ki jih sam ne bi mogel drugače pridobiti.«

»Dejstvo je, da nejasnost opredelitve korupcije vodi v nejasno metodo merjenja v smislu njene uspešnosti. Nekateri menijo (Rushton ...), da je korupcija kot slon – težko jo je opredeliti, a enostavno opaziti – in ta misel pomembno poudari del dojemanja korupcije pri tem, kako jo identificirati.« (Rushton, 2011, str. 2).

Kljub temu, da si avtorji v opredelitvah pojma korupcija niso enotni, pa lahko z gotovostjo trdimo, da korupcija izhaja iz latinskega glagola »*corrumpere*«, ki pomeni pokvariti, poškodovati, izpriditi, pa tudi zapeljati, podkupiti (Kranjc, 2000, str. 286).

»Definicij je torej toliko, kolikor je organizacij in institucij, ki se ukvarjajo s to problematiko. Vendar neobstoj splošno sprejete definicije korupcije še ne pomeni, da se proti pojavu ni moč bojevati.« (Dormiš, 2005, str. 3).

1.2 Pojmovanje korupcije v Sloveniji

Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) korupcijo razume kot »dajanje ali sprejemanje nagrad zaradi hitrejšega, ugodnejšega, navadno nezakonitega reševanja uradnih zadev; podkupovanje, podkupljivost« (Korupcija, b. l.).

Vsakodnevni pogovor, ki nanese na besedo **korupcija**, daje pomislek na podkupovanje, vendar je pomen te besede mnogo širši in kompleksnejši. V slovarju tujk pod besedo »korupcija« najdemo naslednje:

- **KORUPCIJA** -e ž (lat. *Corruptio*); kvarjenje, naravna pokvarjenost; nepoštenost; (pod)kupljivost, podkupovanje, npr. politikov;
- **KORUPCIONIST** -a m (angl. *Corruptionist*); kdor širi korupcijo (npr. sprejema ali daje podkupnino), zlasti v javnem življenju;
- **KORUPTEN** -tna -o (lat. *Corruptus*); pokvarjen, (nravno) izprijen, podkupljiv,
- **KORUPTNOST** -i ž; pokvarjenost, izprijenost, (pod)kupljivost.

Torej lahko glede na dano definicijo rečemo, da je korupcionist vsak, ki želi sebi narediti neko korist na način, ki je nemoralen, neetičen, koruptiven. Korupcija poleg samega podkupovanja zajema tudi delovanje preko zvez, ki so lahko tako prijateljske kot družinske, in ni nujno, da mora za opravljeno delo oseba prejeti oz. dati mit (mit = podkupnina), korupcija ima lahko tudi druge motive. Velikokrat oseba sodeluje pri takšnem dejanju, ker je sama vpletena vanj in želi vse samo prikriti (Dobovšek, 2012, str. 307).

V Republiki Sloveniji je bil dolgo časa edini predpis na temo korupcije materialni kazenskopravni predpis, ki je določal kazniva dejanja z elementi korupcije. Šele leta 2004 je država začela s sprejemanjem posebnih pravnih aktov o korupciji – najprej posebnega zakona, nato nacionalne protikorupcijske strategije in poslovnika o delu komisije, potem pa so sledili različni podzakonski akti, utemeljeni na sprejetih pravnih aktih.

V Sloveniji imamo tri pravne akte, ki določajo pravno podlago za boj proti korupciji (Repnik Anžlin, 2012 str. 19):

- **Kazenski zakonik** (Ur. l. RS, št. 55/2008, 39/2009-UPB2, v nadaljevanju KZ-1-UPB2) opredeljuje korupcijska kazniva dejanja in odgovornost fizičnih oseb za ta dejanja;

- **Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja** (Ur. l. RS, št.34/2004- UPB1, 65/2009, v nadaljevanju ZOPOKD) določa odgovornost pravnih oseb za kazniva dejanja;
- **Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije** (Ur. l. RS, št. 69/2011, v nadaljevanju ZIntPK-UPB2) je zasnovan kot sistemski zakon za krepitev delovanja pravne države, za krepitev transparentnosti in integritete posameznikov in institucij javnega sektorja, za preprečevanje korupcije in odpravljanje nasprotja interesov ter drugih korupcijskih tveganj.

Za udejanjanje določb KZ-1-UPB2 in ZOPOKD so v praksi zadolženi organi odkrivanja (policija) in pregona (državno tožilstvo in sodišča), za izvajanje in nadzor ZintPK pa je pristojna Komisija za preprečevanje korupcije:

- **Komisija za preprečevanje korupcije**

Komisija za preprečevanje korupcije je samostojen neodvisen organ, ki krepi učinkovito delovanje pravne države in s samostojnim izvrševanjem preprečuje koruptivna dejanja, določena z ZintPK. Komisija nadzira in preiskuje sume koruptivnih dejanj in drugih kršitev zakona v okviru svojega drugega organizacijskega stebra – Službe za nadzor in preiskave. Poleg osnovne funkcije opravlja tudi svojo sekundarno nalogo: zaščito prijaviteljev, nadzor nad nezdržljivostjo funkcij, omejitvami pri sprejemu daril, omejitvami poslovanja in nadzorom nad premoženjskim stanjem funkcionarjev (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011 v Repnik Anžlin, 2012, str. 21).

- **Policija in Nacionalni preiskovalni urad**

Pomemben organ v boju proti korupciji v Sloveniji je policija. Enota za preprečevanje korupcije na državnem nivoju je ena izmed petih enot na Upravi kriminalistične komisije, organizirana v Sektorju za gospodarsko kriminaliteto – Oddelek za korupcijo). Kriminalistična policija je usposobila posebne skupine strokovnjakov za boj proti korupciji. Njene naloge so načrtovanje, vodenje in nadzor preiskovalnih dejavnosti. Preko centralnega nacionalnega biroja Interpol se uspešno vključuje v različne oblike mednarodnega sodelovanja (Uprava kriminalistične policije, 2016).

Nacionalni preiskovalni urad (NPU) je specializirana kriminalistična preiskovalna enota na državni ravni za odkrivanje in preiskovanje zahtevnih kaznivih dejanj s področij gospodarske in finančne kriminalitete ter korupcije. Finančna kriminaliteta in korupcija se izvršujeta preko zapletenih poslovnih dogodkov, najpogosteje z mednarodnimi razsežnostmi (Nacionalni preiskovalni urad, 2016).

- **Računsko sodišče Republike Slovenije**

Po Ustavi Republike Slovenije je Računsko sodišče Republike Slovenije najvišji organ kontrole državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe v Republiki Sloveniji. Pri svojem delu je neodvisno in vezano na ustavo in zakon. Aktov, s katerimi

izvaja, izvršuje svojo revizijsko pristojnost, ni dopustno izpodbijati pred sodišči in drugimi državnimi organi. Računskega sodišče ni mogoče uvrstiti v nobeno od treh vej oblasti, ne v zakonodajno, ne v izvršilno in ne v sodno. Z neodvisnim in strokovnim delovanjem skrbi za pravočasno in kakovostno izpolnjevanje svojih zakonskih obveznosti, prav tako s svetovanjem javni upravi pomaga povečevati učinkovito porabo javnih sredstev (Položaj računskega sodišča, 2016).

Vloga Računskega sodišča pri korupciji je preventivna. V primeru suma kaznivega dejanja mora o tem obvestiti policijo. Njegova pomembna naloga je nadzor nad javnimi razpisi in izvedbo javnih naročil, kjer je prisotne največ korupcije (Revizijske pristojnosti in obveznosti, 2016).

Kontrolni element izvršilne in zakonodajne oblasti predstavlja **sodstvo**. Sodišča morajo biti ne le neodvisna, temveč morajo dejansko izvajati zakonodajo, kar prispeva k učinkovitem sankcioniranju kršiteljev.

»Slovenija do nedavnega ni imela enotne definicije korupcije. To področje je bilo urejeno s Kazenskim zakonikom Republike Slovenije (KZ-UPB1, 2004) in drugimi kazenskopravnimi predpisi, ki so med korupcijska dejanja uvrščali Kršitev proste odločitve volivcev (162. člen KZ) ter Sprejemanje podkupnine pri volitvah (168. člen KZ). Kazenski zakonik pa pod pojem korupcije uvršča predvsem naslednja kazniva dejanja: nedovoljeno sprejemanje in dajanje daril (1. odst. 247. in 248. člen KZ), jemanje ali dajanje podkupnine (1. odst. 267. in 268. člen KZ) ter sprejemanje ali dajanje podkupnine za nezakonito posredovanje (1. odst. 269. in 269.a člen KZ)« (Dormiš, 2005, str. 3).

V **civilnem pravu** se pojem korupcije povezuje s splošno (krivdno) odškodninsko odgovornostjo, saj Obligacijski zakonik v 1. odst. 31. člena določa, da »kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti, če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde«. Odškodninska terjatev zaradi korupcije (354. člen OZ): »Če je bila škoda povzročena z dejanjem, na katerega je vplivalo neposredno ali posredno ponujanje, dajanje, sprejemanje ali zahtevanje podkupnine ali katerekoli druge koristi ali obljuba le-teh, ali z opustitvijo ravnanja, ki bi preprečilo dejanje korupcije, ali z drugim dejanjem, ki po zakonu ali mednarodni pogodbi pomeni korupcijo, zastara terjatev v petih letih, odkar je oškodovanec izvedel za škodo in za istega, ki jo je povzročil, v vsakem primeru pa v petnajstih letih, odkar je bilo dejanje storjeno.« (OZ, 2001 v Mrak, 2008, str. 7).

S 30. januarjem 2004 je v veljavo vstopil **Zakon o preprečevanju korupcije**, ki korupcijo opredeli takole: »Korupcija je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih oziroma odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev, ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevanih, sprejetih ali pričakovanih koristi zase ali za koga drugega.« (Zakon o preprečevanju korupcije, Ur. l. RS, št. 2/04 in 20/06 – ZNOJF-1).

Komisija za preprečevanje korupcije Republike Slovenije korupcijo opredeljuje kot vsako »kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, zaradi neposredno ali posredno obljubljenе, ponujene ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega, kot tudi ravnanje oseb, ki so udeležene v teh kršitvah« (Slovarček - Korupcija, 2016).

Leta 2006 je bil sprejet **Zakon o nezdružljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo** (Ur. l. RS št. št. 49/92, 50/92 – popr. in 2/04 – ZPKor), ki je določil, da z dnem začetka njegove veljavnosti preneha veljati Zakon o preprečevanju korupcije, prav tako pa je določil, da preneha delovati Komisija za preprečevanje korupcije, ki jo nadomesti posebna komisija Državnega zbora RS. Vendar pa je ustavno sodišče Republike Slovenije aprila 2006 najprej zadržalo izvrševanje Zakona o nezdružljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo (Odločba US RS št. U-I-57/06-10, 2006) do dokončne odločitve ustavnega sodišče, nato pa odločilo (Odločba US RS št. UI57/06-28, 2007), da določbe, ki se nanašajo na obstoj in pristojnost posebne komisije državnega zbora, niso v skladu z ustavo. Zato se z nekaterimi izjemami do odprave neustavnosti uporabljajo določbe Zakona o preprečevanju korupcije, s tem pa se ohranja tudi delovanje Komisije za preprečevanje korupcije (Mrak, 2008, str. 7).

Danes korupcijo **Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije** (Ur. l. RS, št. 45/2010, 26/2011, 43/2011, 69/2011-UPB2) opredeljuje kot »vsako kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenе, ponujene ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega«.

1.3 Pojmovanje korupcije v mednarodnih organizacijah

Vse več mednarodnih organizacij se ukvarja s problemom korupcije, prav tako je bilo o korupciji organiziranih mnogo konferenc. Natančneje sem za namen diplomskega dela proučila naslednje mednarodne organizacije:

- Organizacija združenih narodov – v nadaljevanju OZN,
- Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj – v nadaljevanju OECD,
- Svetovna banka – v nadaljevanju WB,
- Transparency International – v nadaljevanju TI,
- Skupina držav proti korupciji znotraj Evropske unije pri Svetu Evrope – v nadaljevanju GRECO,
- Evropska banka za obnovo in razvoj – v nadaljevanju EBRD,
- ostale organizacije.

Protikorupcijski program **OZN**, imenovan Globalni program Združenih narodov, ki so ga sprejeli leta 1999, opredeljuje pojav korupcije kot zlorabo moči za zasebno korist, kar je hkrati tudi ena največkrat omenjenih definicij, ki razlagajo ta pojav. V okviru OZN je pomemben svetovni boj proti korupciji, ki temelji zlasti na **Konvenciji Združenih narodov proti korupciji** (angl. *UNCAC – United Nations Convention against Corruption*) (United Nations, b. l.). Dne 6. februarja 2008 jo je ratificiral tudi Državni zbor Republike Slovenije (Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov proti korupciji, Ur. l. RS, št. 5/08 in 13/09).

»Komisija za kriminalno preprečevanje pri Združenih narodih je poudarila štiri strukturne osnove za razvoj korupcije: i) monopolistične razmere, v katerih močne organizacije nadzorujejo trg; ii) domiselna in diskretna oblast v rokah posameznikov; iii) pomanjkanje transparentnosti zmanjšuje možnost nadzora s strani oblasti; ter iv) nasprotja v zakonih in pravne praznine, zapletenost ali neizgrajenost v administraciji in ekonomiji in neizgrajena politična pravila obnašanja.« (United Nations, 2005 v Fric, 2006, str. 21). Razhajanja med državami, ki imajo urejeno zakonodajo s področja korupcije, nastopijo, ker njihova zakonodaja določa in predpisuje kaznovanje političnih in civilnih uslužbencev, ne pa tudi gospodarstvenikov. Težave nastajajo, ker zakonodaja ni enotna. Zaradi povezav z organiziranim kriminalom in posledično mednarodnih razsežnosti korupcije je mednarodno sodelovanje v boju zoper korupcijo nujno. Države članice Združenih narodov so se obvezale sprejeti skupna načela, ki zavezujejo članice, da se morajo: zavzemati za konkreten boj proti korupciji, izvajanje veljavnih zakonov, sprejeti zakonodajo s področja korupcije, če te še ni, spodbuditi javni in zasebni sektor k spoštovanju moralnih norm in kodeksov etike, kriminalizirati vse oblike podkupovanja in uskladiti norme z mednarodno zakonodajo (Fric, 2006, str. 21).

Članice **OECD** so se s Konvencijo o boju proti podkupovanju tujih uradnih oseb v mednarodnih trgovinskih poslih iz leta 1997 v 1. členu z dogovorom zavezale, da pogodbenica izvede ukrepe, ki so potrebni, da se v njenem notranjem pravu opredeli kot kaznivo dejanje, če je storjeno naklepno, neposredno ali po posrednikih, vsako ponujanje, obljubljanje ali dajanje nedovoljene denarne ali druge koristi tujemu javnemu uslužbencu, zanj ali za kogar koli drugega, da bi z namenom pridobitve ali ohranitve posla ali druge neprimerne prednosti v mednarodnem poslovanju opravil uradno dejanje ali da tega dejanja ne bi opravil. Osnovne naloge skupine so: spremljanje izvajanja konvencije z elevacijskimi postopki, obravnava posebnih problemov pri zatiranju korupcije v mednarodnem sodelovanju in promocijska dejavnost na področju odpravljanja korupcije. (Mrak, 2008, str. 11; Fric, 2006, str. 21)

Pri OECD, ki je na področju korupcije dejavna že od leta 1979, korupcijo opredeljujejo kot »zlorabo javne ali zasebne funkcije za osebno korist. Vključuje dejanja podkupovanja, poneverbe, nepotizma ali državnega prevzema. Pogosto je povezana z in okrepljena z

drugimi nezakonitimi ravnanji, kot so prirejanje ponudb, goljufije in pranje denarja« (OECD, 2014, str. 1).

OECD se za razliko od ostalih institucij osredotoča tudi na zasebni in ne le na javni sektor.

Od leta 1996 se **WB** intenzivno ukvarja s problemom korupcije, s poudarkom na njenih članicah, ki so deležne tako finančne pomoči kot tudi njihovih nasvetov. Svetovna banka v svoji protikorupcijski dejavnosti sodeluje z drugimi meddržavnimi in nevladnimi organizacijami, s katerimi izmenjujejo mnenja in izkušnje ter iščejo najboljše rešitve. Svetovna banka igra pomembno vlogo v državah v razvoju, saj jim posoja svoja sredstva, poleg tega pa z izboljšanjem zakonodaje, povečanjem konkurenčnosti, izobraževanjem zagotavlja nadzor nad korupcijo tudi v zasebnem sektorju (Fric, 2006, str. 21). Pri Svetovni banki opozarjajo na kompleksnost pojava korupcije, ki po njihovem izvira iz birokratskih in političnih institucij in vpliva na razvoj držav ter jo, podobno kot menijo pri Transparency International in drugih organizacijah, opredeljujejo kot »zlorabo javnega položaja za zasebno korist« (World Bank, b. l.).

Svetovna nevladna organizacija **TI**, katere cilj je povečati spoštovanje pravnih norm, zbuditi odgovornost vlad in prispevati k odpravljanju korupcije po svetu, korupcijo razume kot »zloraba položaja za pridobitev zasebne koristi« (Kaj je korupcija, 2016). Transparency International je zavezana k spodbujanju odgovornosti, integriteti in transparentnosti. Prav tako želi biti zgled dobrega, etičnega in transparentnega upravljanja in izvajanja aktivnosti. Pri organizaciji je na prvem mestu preprost, nižji sloj družbe, ki nosi vse posledice korupcije in je prikrajšan za temeljne pravice, kot so izobrazba, socialno varstvo ipd. (Naša odgovornost, 2016).

TI opravlja analize zaznavanja korupcije v javni upravi v okviru enega najbolj znanih inštrumentov merjenja korupcije (CPI) in velja za glavno avtoriteto na tem področju. Pri svojem delu sledi načelu poštenja, zaupanja, sodelovanja, decentralizacije, različnosti, demokracije in transparentnosti.

TI je bila ustanovljena leta 1993 v Berlinu v Nemčiji na pobudo nekdanjega uslužbenca Svetovne banke, Petra Eigena. TI ne preiskuje pojava korupcije med gospodarstveniki, ampak išče poti, kako vključiti civilno družbo v odkrivanje korupcije preko nevladnih organizacij. Njihov moto je, naj vsakdo skrbi za nepodkupljivost in ohranitev svobodnega trga (FAQS on Corruption, 2016).

Slabost te opredelitve je, da se osredotoča na dejanja korupcije v javnem sektorju, pri tem pa popolnoma zanemarja zasebni sektor (World Bank, b. l., str. 8; OECD, 2014, str. 6).

Znotraj **EU** se pojav korupcije deli na pasivno in aktivno korupcijo. Za pasivno korupcijo (sprejemanje podkupnin) je značilno zavestno ravnanje uslužbenca (uradne osebe),

neposredno ali prek posrednika, ki zahteva ali sprejme kakršnokoli korist zase ali za koga drugega ali sprejme obljubo take koristi, da bi nekaj storil ali opustil v zvezi z izvajanjem svojih nalog, kar je v nasprotju z njegovimi uradnimi nalogami. Aktivna korupcija (dajanje podkupnin) je določena kot zrcalna slika pasivne korupcije (Konvencija, pripravljena na podlagi člena K.3(2)(c) Pogodbe o Evropski uniji, o boju proti korupciji uradnikov Evropskih skupnosti ali uradnikov držav članic Evropske unije, 1997 v Mrak, 2008).

Svet Evrope, ki je bil ustanovljen po drugi svetovni vojni in se zavzema za varstvo človekovih pravic, korupcijo razume kot: »Korupcija pomeni zahtevati, ponuditi, dati ali sprejeti, neposredno ali posredno, podkupno ali kakršnokoli drugo neupravičeno ugodnost oziroma obljubo le-te, ki izkrivi pravilno izvajanje katerekoli dolžnosti ali obnašanja, ki se zahteva od prejemnika podkupnine, ugodnosti oziroma njene obljube.« (Council of Europe, 2004 v Dormiš, 2005, str. 3).

Civilnopravna konvencija o korupciji, ki jo je sprejel Svet Evrope leta 1999, v 2. členu navaja: »Za potrebe te konvencije pojem korupcija pomeni zahtevati, ponuditi, dati ali sprejeti neposredno ali posredno podkupnino ali kakršnokoli drugo neupravičeno ugodnost oziroma obljubo le-te, ki izkrivi pravilno izvajanje katerekoli dolžnosti ali obnašanja, ki se zahteva od prejemnika podkupnine, ugodnosti oziroma njene obljube.« (Civilnopravna konvencija o korupciji, 1999). Državni zbor Republike Slovenije je konvencijo v slovenski pravni red vnesel z zakonom o ratifikaciji konvencije (Zakon o ratifikaciji Civilnopravne konvencije o korupciji, 200 v Mrak, 2008, str. 4).

Kazenskopravna konvencija o korupciji Sveta Evrope (1999), ki jo je Državni zbor Republike Slovenije vnesel v slovenski pravni red z Zakonom o ratifikaciji Kazenskopravne konvencije o korupciji (Zakon o ratifikaciji Kazenskopravne konvencije o korupciji, Ur. l. RS, št. 7/00), kot kazniva dejanja navaja:

- aktivno podkupovanje domačih javnih uslužbencev,
- pasivno podkupovanje domačih javnih uslužbencev,
- podkupovanje članov domačih skupščinskih teles,
- podkupovanje tujih javnih uslužbencev,
- podkupovanje članov tujih skupščinskih teles,
- aktivno podkupovanje v zasebnem sektorju,
- pasivno podkupovanje v zasebnem sektorju,
- podkupovanje funkcionarjev v mednarodnih organizacijah,
- podkupovanje članov mednarodnih parlamentarnih skupščin,
- podkupovanje sodnikov in uslužbencev mednarodnih sodišč,
- nezakonito posredovanje,
- pranje denarja iz korupcijskih kaznivih dejanj.

Za pravilno izvajanje teh dveh konvencij Sveta Evrope v državah pogodbenicah je bil v okviru organizacije **GRECO** vzpostavljen nadzorni mehanizem, ki deluje po načelih medsebojnega ocenjevanja in pritiska za pravilno izvajanje. Poleg tega Svet Evrope vsako leto pripravi poročilo o stanju organiziranega kriminala v Evropi in pregled najboljših praks v zvezi z določenimi ukrepi, v katerem so koristne informacije za boj proti temu pojavu (Svet Evrope, 2007 v Mrak, 2008, str. 4). Aktivnosti GRECA so usmerjene k izboljšanju razmer za boj proti korupciji v njegovih članicah, kar se uresničuje predvsem z vzajemnimi ocenjevalnimi postopki o njihovih zakonodajah, institucionalnimi ureditvami boja proti korupciji in dosežki najboljših praks na tem področju (GRECO, 2005 v Fric, 2006, str. 22).

Pri GRECU se korupcija pojmuje kot katerakoli dejavnost oseb, ki jim je bila zaupana odgovornost v javnem ali zasebnem sektorju, s katero kršijo svoje dolžnosti, ki izhajajo iz statusa javnih uslužbencev, uslužbencev v zasebnem sektorju, neodvisnih agencij in drugih razmerij te vrste, in je usmerjena v pridobivanje kakršnihkoli nezasluzenih koristi zase ali za druge osebe (Fric, 2006, str. 23).

Evropska unija in Svet Evrope sta v zvezi z bojem proti korupciji in organiziranem kriminalu v tranzicijskih državah pripravila skupno pobudo, imenovano projekt Hobotnica (angl. *Octopus*), ki je začel delovati leta 1999. Namen projekta je na osnovi seminarjev, obravnav, raznih delavnic in obiskov študentov pomagati vključenim državam pri upravljanju korupcije ter da se čim hitreje in tudi bolje pripravijo na vključitev v Evropsko unijo (Dobovšek, 2012, str. 378).

Evropska banka za obnovo in razvoj (EBRD) pojav korupcije navaja kot posredno ali neposredno ponujanje, dajanje, sprejemanje ali prošnjo za karkoli vrednega z namenom vplivanja na odločitve nasprotne strani (EBRD, 2007 v Mrak, 2008).

Med ostale večje organizacije oz. forume, ki so organizirale mednarodne konference in srečanja na temo korupcije se uvrščajo ICAC, Interpol in Skupina G-8.

ICAC kot Neodvisna komisija proti korupciji (angl. *Independent Commission Against Corruption*) je bila ustanovljena leta 1974 v Hong Kongu kot del pravosodja za odpravo korupcije. Naloge komisije so razdeljene v tri notranje enote: oddelek za stike z javnostjo, ki se ukvarja z vplivom korupcije na javnost; oddelek za prewencijo, ki analizira in raziskuje podatke ter oblikuje preventivno dejavnost; oddelek za uporabo sile, kot operativni oddelek, ki preiskuje, obravnava in kaznuje odkrite primere korupcije. ICAC organizira vrsto konferenc na temo korupcije po celem svetu, v Hong Kongu, Washingtonu, New Yorku, Sydneyu, Amsterdamu, Cancunu, Pekingu in Peruju, kjer si države članice izmenjajo mnogo izkušenj in sodelujejo tudi na operativnem nivoju. Njeno članstvo je naraslo na 1000 delegatov iz 90 držav in je tako močno povečalo zanimanje za korupcijo (Fric, 2006, str. 22).

INTERPOL (angl. *International Criminal Police Organization*) je največja mednarodna policijska organizacija na svetu, s 190 državami članicami, za boj proti organiziranemu kriminalu, katere prednostna naloga je tranzicija organiziranega kriminala iz ilegalnih operacij prodaje drog in orožja v legalne operacije, saj se dobički iz kriminalnih dejavnosti s pranjem denarja prelivajo na svetovna tržišča in uporabljajo tudi za korupcijo.

Njihov glavni namen je zagotoviti dostop do vseh storitev vsem državam članicam, kar zagotavlja učinkovitejše opravljanje dela. S svojo jasno vizijo »povezovanje policije za varnejši svet« in poslanstvom »preprečevanje in boj proti kriminalu v okviru okrepljenega mednarodnega sodelovanja« se zavzemajo za medsebojno pomoč med organi kazenskega pregona, zagotavljajo varno komuniciranje med seboj, omogočajo dostop do podatkov in informacij, nudijo operativno podporo na posameznih področjih, spodbujajo izboljšave, potrebne za učinkovit mednarodni policijski nadzor (Fric, 2006, str. 24).

G8 je »forum« osmih vladnih voditeljev svetovnih držav: ZDA, Japonske, Nemčije, Francije, Velike Britanije, Italije, Kanade in Rusije. Forum se je prvič sestel leta 1975 v Franciji in je prvotno štel šest članice, zatem sta se priključili še Kanada (leta 1976) in Rusija leta 1997, vendar je bila Rusija leta 2014 suspendirana. Skupina se sestaja enkrat letno na srečanju v eni izmed držav članic. Leta 1996 so sprejeli 40 priporočil za učinkovit boj proti organiziranemu kriminalu (What are the G7 and G8?).

2 VRSTE KORUPCIJE

Zaradi večplastnosti pojava korupcije je potrebno nanjo gledati z več vidikov. Če korupcijo proučujemo z vidika nevarnosti za družbo, jo razvrščamo v razponu od malenkostne korupcije do mreže organiziranega kriminala (Hren, 2002, str. 169–170):

- **Malenkostna oz. priložnostna korupcija**, kjer gre za posamične primere, kjer se udeleženca ne poznata. V postopku sta udeleženi najpogosteje dve osebi, položaj pa se ne ponavlja;
- **Preprosta sistemska korupcija** predstavlja korupcijo, ki je omejena prostorsko in na določeno osebje. Koruptivni odnosi so dolgotrajni in ponavljajoči. V postopku sta udeležena maksimalno dva uradnika in večje število podjetnikov. Posel koruptivnega ravnanja omogoča dajalcu podkupnine, da si s podkupovanjem uradnika pridobi uslugo, do katere ni upravičen, ali pa želi do nje hitreje, kot je to običajno. Kot kupnina se tukaj obravnavajo predvsem: draga kosila, darila ali manjši denarni zneski;
- **Sistemska korupcija in negospodarski kriminal** se deli na dva dela: v povezavi z gospodarskim kriminalom je v ta sistem vključeno večje število uradnikov in podjetnikov. Korupcija je globoko zasidrana v njihov sistem delovanja ter je tesno povezana z raznimi goljufijami, s poneverbami, z davčnimi utajami itd. Njihov

koruptivni odnos traja več desetletij. Za dokazovanje tovrstnega kriminalnega dejanja je potreben daljši in zelo obsežen kazenski postopek, saj so povzročitelji del organiziranega gospodarskega kriminala. Druga veja sistemske korupcije pa je trgovina z ljudmi, pranje denarja, ustanavljanje navideznih družb, trgovina z drogami, trgovina z ukradenimi avtomobili itd. Velikokrat so v ta sistem gospodarskega kriminala vključeni predvsem predstavniki izvršne in sodne oblasti;

- **Politična korupcija**, ki se deli na dva dela. Prvi del je administrativna korupcija – podkupnine sprejemajo uradniki za izdajanje licenc, dovoljenj, dajanje prednosti zasebnim podjetjem pri javnih razpisih, za posredovanje pri pogodbah itd. Druga vrsta te oblike korupcije pa je zakonodajna korupcija: dogaja se z delovanjem političnih strank, predvsem s prodajo glasov volivcev.

V prejšnjem odstavku smo korupcijo razdelili glede na različne oblike. Dossier korupcija pa je korupcijo razdelila na več vrst. Tako poznamo naslednje vrste korupcije (Vrste korupcije, 2016):

- **Mala korupcija:** Predstavlja manjše prekrške in manjša kazniva dejanja. S tem si posamezniki poskusijo izboljšati svoje premoženjsko stanje. To oblike korupcije najdemo predvsem pri nižjih uradnikih.
- **Srednja korupcija:** Srednja korupcija vključuje zlorabo notranjih informacij in poslovnih skrivnosti, pri čemer informirani trgujejo z njimi. To vrsto korupcije je težje odkriti, škoda, ki pri tem nastane, pa nima tako velikega vpliva na gospodarstvo in državo, kot ima velika korupcija.
- **Velika korupcija:** Osebe, ki spadajo med visoke državne uslužbence, razni politiki in gospodarstveniki na visokih položajih pri svojem delu zlorabijo svoj uradni položaj, da si s tem zagotovijo materialno korist. Sem sodijo: veliki zneski pri privatizacijah, podeljevanje koncesij, dajanje kreditov brez pokritja.
- **Administrativna korupcija:** Pojavlja se v večjih ustanovah. Udeleženec pri tej vrsti korupcije zaradi dobljene podkupnine stori posel prej, kot je zakonsko časovno omejeno, ali pa opravi kakšno nelegalno uslugo.
- **Sistemska korupcija:** Sistemska korupcija zavzema več akterjev. Koruptivno dejanje se ponavlja več let in je njihov sestavni del poslovanja. Sem uvrščamo pranje denarja in trgovanje z drogami.
- **Politična korupcija:** Je zloraba pooblastil za lastne koristi. Predvsem gre za pripadnost kakšni interesni ali politični skupini. Gre za manjše oblike zlorabe položaja, do podkupovanj in celo do kleptokracije.
- **Institucionalna in zakonodajna korupcija:** Institucionalna korupcija je korupcija določenih ljudi. V večini so to pripadniki kakšnih interesnih skupin, državni uslužbenci, ki z zlorabo svojega položaja koristijo sebi, svoji interesni skupini in njenim članom.

- **Zakonska korupcija** je korupcija poslancev, ki glede na pooblastila, ki jih imajo, sprejmejo le tiste zakone, ki so njim in ostalim, ki sodelujejo v procesu korupcije, v interesu.
- **Navzkrižje interesov:** Uslužbenci javnih institucij morajo svoje dolžnosti opravljati pošteno, pravično in nepristransko. V primeru navzkrižja interesov pride do zmanjšanja ugleda institucije, saj uslužbenci javnih institucij sklepajo pogodbe s člani družine, prijatelji in podjetji, kjer imajo lastniški delež.
- **Nepotizem in kronizem:** Nepotizem pomeni, da uslužbenec javnih institucij favorizira svoje družinske člane, da si pridobijo materialno in premoženjsko korist, s tem pa oškoduje druge. Predmet posla so večinoma kadrovske odločitve, javna naročila in druga administrativna dejanja. Kronizem je podobno kot nepotizem, vendar ne favorizira samo družinskih članov, temveč tudi prijatelje.
- **Klientizem:** Gre za favoriziranje pripadajoči politični opciji, saj z včlanitvijo v močnejšo politično stranko posamezniki lahko zagovarjajo stališča, ki so zgolj v njihovem lastnem interesu.
- **Ujetje države:** Pomeni podkupovanje državnih uslužbencev, politikov, funkcionarjev in poslancev, da sprejmejo odredbe, akte, zakone in druge predpise, od katerih bodo imeli korist le podkupovalci.

Korupcija se lahko v družbi pojavlja v več nivojih (Dobovšek, 2005, str. 29):

- **Mikro nivo** predstavlja majhna darila javnim uslužbencem za doseg želenih uslug, ki pa bi jih uslužbenci morali narediti že po svoji dolžnosti. Ljudje so do takšne korupcije zelo tolerantni, postala je del vsakdanjika, višina protipravno pridobljenih sredstev pa ne presega povprečne mesečne plače uslužbenca.
- **Srednji nivo** zajema javne uslužbence na višjem nivoju. Najbolj je razširjena na lokalnem nivoju. Javnost takšne korupcije ne tolerira, dosega pa lahko nekajkratnik povprečne mesečne plače posameznega uslužbenca.
- **Makro nivo** korupcije je povezan z vladnimi naročili, sklepanjem večjih pogodb, z opravljanjem večjih del v državi (npr. gradnja infrastrukture) ter z ostalimi večjimi investicijami. Je najnevarnejši del korupcije, ki se odvija v najvišjih političnih in družbenih krogih. Takšne oblike korupcije ostajajo navadno skrite, če pa se jih slučajno odkrije, ostajajo glavni akterji neodkriti. Običajno gre za predstavnike elit, ki s pomočjo korupcijskih dejanj pretakajo velike količine denarja.

Osebe, med katerimi potekajo korupcijska kazniva dejanja, se običajno ne počutijo kot žrtve v kazensko-pravnem pomenu besede in zato niso pripravljene dejanja prijaviti ali sodelovati z organi odkrivanja in pregona. Iz tega vidika poznamo pasivno in aktivno podkupovanje, kot smo omenili v prejšnjem poglavju. Pasivno podkupovanje pomeni sprejeti ali terjati podkupnino zaradi uresničitve cilja, ki ga hoče doseči dajalec podkupnine, aktivno podkupovanje pa se nanašata aktivno ravnanje dajalca podkupnine, ki zasleduje cilj, do katerega želi priti z dajanjem podkupnine (Ferlinc, 2002, str. 14–15).

V Konvenciji Združenih narodov so opisane naslednje vrste oziroma oblike korupcije (Križ, 2005, str. 15):

- **»Podkupovanje**

Podkupovanje kot najbolj pogosta oblika korupcije pomeni dati, podariti nekaj, v zameno za izvedbo dejavnosti ali odločitve. Lahko je spodbujena s strani tiste osebe, ki išče ali prosi oziroma predlaga podkupnino, ali s strani tistega, ki ponuja in potem plača podkupnino. Kot podkupnino lahko razumemo tako denar kot tudi druge dragocenosti: delnice podjetij, informacije, tudi spolne in druge usluge. Podkupnina je lahko plačana neposredno ali posredno osebi, ki je podkupljena, ali pa tretji vpleteni stranki, npr. prijatelju. Podkupnina je lahko plačana individualno, ob izpeljavi ustrezne storitve, sproti, ali pa kot ponavljajoče se plačilo in, nenazadnje, kot kontinuiran odnos v zameno za ponavljajoče se usluge. Specifične oblike podkupovanja so: vplivanje, ponujanje oziroma sprejemanje neprimernih daril, podkupovanje, da se izognemo plačevanju taks in drugih pristojbin, podkupovanje v podporo poneverb, podkupovanje, da se izognemo zakonski odgovornosti, podkupovanje v zameno za nelojalno konkurenco, podkupovanje privatnega sektorja, podkupovanje za pridobitev zaupnih podatkov.

- **Poneverba, kraja in goljufija**

V smislu korupcije so to pojavi, ki vključujejo jemanje denarja, rekvizitov ali vrednostnih predmetov s strani posameznikov, ki do le teh niso upravičeni, vendar jim njihov položaj oziroma zaposlitev to omogočata. V primeru poneverbe in kraje je takšno lastninjenje vzeto s strani tistega, ki mu je bilo zaupano. Na drugi strani pa je goljufija sestavljena iz uporabe lažnih ali zavajajočih podatkov, ki bi prepričali lastnika dobrin, da se jim prostovoljno odrečejo.

- **Izsiljevanje**

Medtem ko podkupovanje vključuje uporabo plačil, ali drugih pozitivnih prejemkov, temelji izsiljevanje na priganjanju oziroma siljenju, kot so uporaba nasilja ali grožnja po razkritju škodljivih informacij, da bi dosegli sodelovanje. V primerih izsiljevanja je ustvarjena tudi nadaljnja 'žrtev', in sicer vseh tistih, ki so prisiljeni sodelovati.

- **Zloraba diskrecije**

Uradnik, ki je odgovoren za sklepanje vladnih pogodb, lahko izvaja diskrecijo ob nakupu dobrin ali storitev istega podjetja v katerem ima on ali ona osebni interes ali pa lahko tudi predlaga projekte, ki bi doprinesli k vrednosti njihove zasebne lastnine.

- **Nepotizem in favoriziranje**

Ti obliki korupcije ne temeljita na interesu posameznikov, temveč na interesih nekoga v zvezi s to osebo, ta pa je lahko del družine, prijatelj, član enake politične stranke, pripadnik enake vere. Če uradnik zaposli sorodnika in s tem dela v dobro družinskih vezi, gre za nepotizem. Favoriziranje ali diskriminacija sta lahko zasnovana na drugih karakteristikah: verska pripadnost, rasa, politična pripadnost, prijateljstvo.«

3 POJAVNOST KORUPCIJE

Korupcija se lahko pojavi na različnih področjih znotraj države. Najbolj pogosto se pojavi v javnem sektorju. Tudi v zasebnem sektorju korupcija povzroča težave, najbolj ko gre za interakcijo med javnim in zasebnim sektorjem. V politiki je korupcija dobro skrita in jo je tako težko dokazati, v procesu financiranja političnih strank so mnogokrat odkrite številne nepravilnosti. Korupcija je nenazadnje pogosto prisotna v medijih, ki imajo velik vpliv na njeno preprečevanje.

3.1 Javni sektor

Po javnomnenjskih raziskavah je korupcija v javnem sektorju najbolj razširjena in predstavlja tako za pravni kot ekonomski sistem države največjo grožnjo.

Državno upravo v Republiki Sloveniji urejajo številni zakoni, od katerih so najpomembnejši: Zakon o državni upravi, Zakon o vladi, Zakon o splošnem upravnem postopku, Zakon o upravnih sporih in mnogi drugi. Zaposleni v državni upravi lahko svoja delovna mesta zasedejo na podlagi uradnih razpisov, pa vendar niso osamljeni primeri, ko je prišlo do zlorabe položajev »političnega kadrovanja«. Zelo razširjena je korupcija na področju upravnih enot in občin. Kljub prizadevanjem vlada, številni kodeksi, zakoni ne predstavljajo zadostne omejitve, saj so zaradi dolgotrajnih in dragih postopkov redkokdaj dokazani kot koruptivna dejanja (Dobovšek, 2012, str. 207).

Stanje integritete v javnih službah, tj. policija, carina, davčna uprava, javno zdravstvo, šolstvo, izdaja dovoljenj in regulativa, je relativno visoka. Pojavljajo se izjeme pri pobiranju davkov, izdaji gradbenih dovoljenj, kjer so uslužbenci zelo izpostavljeni podkupovanju.

Področje javnih naročil je v Sloveniji urejeno z Zakonom o javnih naročilih in Zakonom o reviziji postopka javnega naročanja, vzpostavljen je Urad za javna naročila, ki zbira podatke o javnih naročilih in poroča Vladi o prekrških. Mediji velikokrat poročajo o negospodarni rabi javnih sredstev, vendar do obtožb zaradi pomanjkanja dokazov ne pride. Poleg nakupa računalniške opreme je področje gradbeništva najbolj problematično. Najnovejše ugotovitve kažejo, da je v osnovi že razpisna dokumentacija tista, ki je pisana na kožo v naprej izbranemu izvajalcu.

V sodniškem poklicu so pravne in etične omejitve zelo stroge, zelo je pomembna objektivnost in moralnost sodnika v sodnem procesu. Sodstvo kot neodvisna veja oblasti se prav tako srečuje s težavami. Vse večji vpliv Ministrstva za pravosodje in predstavnikov Državnega zbora sproža politična imenovanja in tako zmanjšuje sodno neodvisnost. Glavno skrb predstavljajo sodni zaostanki, čeprav je zaznati vse večji napredek v tej smeri (Repnik Anžlin, 2012).

3.2 Zasebni sektor

»Večkrat lahko slišimo kako sistemska korupcija v državnih podjetjih hromi zasebni sektor, vendar pa gre za obojestranski proces. Škodljivi korupcijski vplivi izvirajo tudi iz zasebnih podjetij. Čeprav izkrivlja trg in ustvarja nelojalno konkurenco, je podkupovanje vsakdanja praksa mnogih zasebnih podjetij. Le-ta podkupujejo vladne uradnike z namenom zmage na javnih razpisih, zlorablajo luknje v zakonih ter skušajo nelegalno vplivati na odločitve v različnih javnih sektorjih, npr. v zdravstvu in energetiki. Interesom davkoplačevalcev torej škoduje tudi korupcija v zasebnem sektorju. Slovenija je država z majhnim gospodarstvom, v katerem se ekonomski subjekti in predvsem veliki ig-ralci (predsedniki upravnih odborov, vodilni v okviru državne uprave itd.) poznajo in tako izrabljajo in zlorablajo medsebojne povezave in navezave. Precej možnosti za zlorabe zato obstaja v poslih med javnim in zasebnim sektorjem, med problematična področja pa spadajo še neučinkovita državna birokracija, neprožen trg dela ter prevelika obdavčenost.

Leta 2013 smo postali celo svetovni rekorderji v razširjenosti korupcije in podkupovanja v gospodarstvu, saj je kar 96 % menedžerjev podkupovanje označilo kot nekaj običajnega v svojem poslovanju« (Zasebni sektor, 2016).

3.3 Politika

Pri politični korupciji gre za izkoriščanje politične moči, najpogosteje v povezavi z javnim naročanjem, financiranjem političnih strank in delovanjem Državnega zbora ter gospodarskim in negospodarskim kriminalom. Največji problem je dokazovanje politične korupcije, saj je verodostojnost podatkov in prič zelo vprašljiva, saj gre nemalokrat za visoke vsote denarja. Javna poraba v državi je zajeta v državnem proračunu, ki je pod nadzorom Državnega zbora. Opozoriti je potrebno na določene pomanjkljivosti: lobiranje ni natančno urejeno, strankarska disciplina je nizka, javnost je o delu državne uprave slabo obveščena, Državni zbor kot institucija uživa nizko raven zaupanja, kar je zaskrbljujoče (Komisija za preprečevanje korupcije, 2015).

V Sloveniji si prizadevajo, da bi v Državnem zboru sprejeli etični kodeks moralnih in etičnih vrednot, ki jih morajo funkcionarji uresničevati pri svojem delu. V dosedanjih osnutkih kodeksa je bilo predvideno, da poslanec spoštuje načela, kot so varovanje ugleda, lojalnost državi, neodvisnost, dostojanstvo, odgovornost in strokovnost ter gospodarnost (Starič, 2014).

3.4 Mediji

Povsod po svetu je zagotovljena svoboda izražanja misli, svoboda govora in javnega nastopanja, svoboda tiska, ki je omejena le v izrednih razmerah (vojne razmere, izredno

stanje), pa vendar se korupcija pojavlja tudi v medijih. Pogosto se dogaja, da so gospodarski interesi tako močni, da preko pritiska na medije, članke, programe vplivajo na delo novinarjev. Problem predstavljajo tudi mreže povezav upravnih odborov medijskih hiš, zasebnih družb in drugih pomembnih institucij. Vpliva teh povezav na dejavnost medijev in svobodo novinarjev pri preiskovanju korupcije žal v velikih primerih ne moremo dokazati. Če upoštevamo vse vidike pojavnosti korupcije v medijih, težko rečemo, ali so mediji »prijatelj ali sovražnik« boja proti korupciji. Statistike kažejo, da imajo mediji včasih pozitiven, včasih pa negativen učinek na korupcijo (Mendes, 2013).

Svoboda tiska se je leta 2015 po dvanajstih letih znižala na najnižjo točko, kar pripisujemo političnim, kriminalnim in terorističnim pritiskom k molku medijev v njihovem širšem boju za oblast. Med državami, ki so utpele največji padec v letu 2015, so Bangladeš, Turčija, Burundi, Francija, Srbija, Jemen, Egipt, Makedonija in Zimbabve (Freedom House, 2016). Ocena Slovenije se je sicer znižala za 2 točki, na 23 (pri čemer 0 pomeni odlično in 100 zelo slabo), a medije še vedno ocenjujejo kot svobodne.

4 VZROKI KORUPCIJE

Korupcija se lahko pojavi povsod, saj je prav vsaka družba in organizacija dovzetna za korupcijo, tudi tiste, kjer je sistem nadzora dobro razvit. Čeprav obstajajo kulturne razlike med državami, lahko rečemo, da je primarni vzrok pojava korupcije v slabo organiziranih institucijah (Križ, 2005, str. 27).

Pojav korupcije je težko povezovati z enim samim vzrokom, ki vpliva na njen nastanek. Vzroki korupcijskih dejanj so med seboj povezani; nikoli ne deluje en sam, ampak v kombinacijah, ki korupcijo omogočajo. Pri iskanju vzrokov moramo izhajati iz gospodarskega, političnega in družbenega vidika posamezne države.

Vzrokov za korupcijo ne moremo preprosto naštet, obstaja pa vrsta dejavnikov, ki jo povzročajo (Sullivan, Shkolnikov, & Kuchta-Helbling, 2004, str. 6):

- **Nejasni, kompleksni in pogosto spreminjajoči se zakoni in predpisi**

Korupcija preprosto cveti v sistemih, kjer so predpisi in zakoni neprimerni, nejasni in spreminjajoči. Kjer je sistem tako neučinkovit, se pojavljajo priložnosti za korupcijo, saj deležniki iščejo priložnosti, kako se izogniti neučinkovitosti. V državah v razvoju so tržni zakoni in carinski postopki dober pokazatelj, kako kompleksnost povzroči korupcijo. Restriktivne tržne politike na primer silijo podjetja, da s podkupovanjem carinskih uslužbencev poskušajo pridobiti prednostno obravnavo.

- **Pomanjkanje transparentnosti in odgovornosti**

Zaradi pomanjkanja transparentnosti oziroma odprtosti in odgovornosti uslužbenci ostajajo na delovnih mestih, saj država nima mehanizmov, ki bi zagotavljali odgovornost

državnih uslužbencev in tako s prikazovanjem neresničnih podatkov zlorabljuje sistem brez posledic.

- **Politični prispevki**

V zadnjih nekaj letih so bile tudi v najbolj razvitih državah, kot so Francija, Nemčija, Združene države Amerike, politične stranke obtožene sodelovanja v političnih korupcijah.

- **Nizke plače javnih uslužbencev**

Določen odstotek slabo plačanih javnih uslužbencev sili h korupciji. Nizke plače so pogosto odgovorne za korupcijo na lokalni ravni. Tako se vrtimo v začaranem krogu, saj vlada ne more povišati plač, ker nima dovolj sredstev, kajti denar, ki naj bi ga prejela od privatnega sektorja preko taks in drugih dajatev, konča v žepih javnih uslužbencev.

- **Neustrezno, nezadostno in nepravilno uveljavljanje zakonov in predpisov**

Pomanjkanje uveljavljanja zakonov ustvarja dvojne sisteme, predvsem na lokalni ravni, saj ljudje raje plačajo manjšo podkupnino in tako zaobidejo pravne postopke.

- **Prešibko kaznovanje prekrškov**

Velikokrat je kazenski sistem neučinkovit in pravni sistem deluje prepočasi in je možnost razvoja korupcije večja.

5 MERJENJE KORUPCIJE

»Kakor mnogi družbeni pojavi, ki niso v celoti merljivi v prostoru in času, tako je mogoče trditi, da je korupcija ekstremen primer težko opredeljivega pojava. Vendar to še ne pomeni, da je kot take absolutno ni mogoče opazovati. Merjenje korupcije ni nemogoče per se, a jo je mogoče izmeriti preko: proxy spremenljivk ter vprašalnikov. Lahko opazujemo obnašanje, ki je povezano z obstojem korupcije (v teoriji) in vprašamo strokovnjake in/ali državljane, kako občutijo korupcijo (z upoštevanjem vseh izzivov kvantifikacije, povezanih s to metodo)« (Sampford, Shacklock, Connors, & Galtung, 2013, str. 102).

Merjenje korupcije je metodološko precej zahtevno, saj razširjenosti korupcije ni mogoče neposredno izmeriti, z anketami je mogoče oceniti le percepcijo ljudi glede razširjenosti korupcije. Tukaj se pojavi precej metodoloških problemov (Damijan, 2013), kljub temu pa lahko pridobimo uporabne podatke, ki nam pomagajo določiti obseg in posledice korupcije, ki so pomemben element v boju proti korupciji. Pred tem moramo vedeti, kakšne podatke zbiramo in kako jih določimo. Širše razumevanje korupcije, ki ga navadno uporabimo pri proučevanju, saj ožje razumevanje zaradi nedostopnosti podatkov nekaterih držav najpogosteje ni mogoče, zajema najrazličnejše oblike moralno izkrivljenega, nedopustnega ravnanja posameznikov ali skupine, nam pomaga opisati razmere v izbranih državah.

Iz obstoječe literature je moč razbrati in razlikovati med neposrednim merjenjem in posrednim merjenjem korupcije.

Strokovnjaki ugotavljajo, da je korupcijo mogoče v prvi vrsti meriti z zbiranjem neposrednih mnenj in izjav glavnih prizadetih strani (podjetij, javnih uslužbencev, nevladnih organizacij in posameznikov), nato pa tudi s proučevanjem posebnih značilnosti in praks, ki veljajo v ustanovah posamezne države (Evropski parlament, 2012, str. 3). Neposredno merjenje torej predstavljajo uradne statistike iz tega področja.

Pod pojmom posredno merjenje pa razumemo izsledke raziskav o subjektivnem zaznavanju korupcije. Teoretiki in strokovnjaki s področja preprečevanja korupcije opažajo, da se je stanje glede merjenja po letu 2000 izjemno razbohotilo. Že Jager (2000, str. 1014) je menil, da bo prihodnost prinesla nove, celovitejše metode merjenja tega pojava.

Wei (2001, str. 34 v Horvat, 2004, str. 19) je v svojem eseju omenil štiri tipe ocen stopenj korupcije:

- **Ocene stopnje korupcije, ki temeljijo na mnenjih strokovnjakov**

Takšno oceno predstavlja **International Country Risk Guide Index (ICRG)**, ki ga vsako leto izdaja zasebna mednarodna služba za investicije Political Risk Guide in temelji na mnenjih in ocenah njihovih strokovnjakov. Index ICRG je mesečno objavljen že od leta 1980 in zajema 140 držav. Metodologijo ICRG za analize uporabljajo analitiki IMF. Podatki o političnem, gospodarskem in finančnem tveganju opozarjajo na nepravilnosti in tako tvorijo osnovo za napovedi in poročila analitikov o mejnih trgih sodelujočih držav.

- **Ocene stopnje korupcije, ki temeljijo na anketah podjetij in državljanov**

Takšno oceno predstavljata dva indeksa, **Global Competitiveness Report Corruption Index (GCR Index)** in **World Development Report Corruption Index (WDR)**. GCR Index temelji na anketah, ki jih izpolnijo menedžerji podjetij, in sicer o konkurenčnosti v državi gostiteljici, v kateri investirajo. Prav tako tudi drugi temelji na podobnih anketah, le da WDR vključuje predvsem mala in srednja podjetja, medtem ko GCR večja.

GCR (angl. *Global Competitiveness Report*) od leta 1997 poroča o globalni konkurenčnosti v okviru Svetovnega gospodarskega združenja (angl. *World Economic Forum*), ki sodeluje z Inštitutom za mednarodni razvoj iz Harvarda (angl. *Harvard Institute for International Development*). Od leta 2004 letno objavlja Indeks globalne konkurenčnosti (GCR Index), ki uvršča države na podlagi 110 spremenljivk, od katerih dve tretjini pridobljenih informacij predstavljajo ankete, ena tretjina pa izhaja iz javno dostopnih podatkov. Spremenljivke so organizirane v dvanajst stebrov. Trenutno poročilo združuje makroekonomske in mikroekonomske vidike konkurenčnosti v 142 državah po svetu.

WDR Index objavlja Svetovna banka v svojem letnem poročilu od leta 1996.

- **Ocene stopnje korupcije, ki temeljijo na anketi, ki jo sestavlja več anket**

V to skupino spada **CPI**, ki ga vsako leto izdaja mednarodna nevladna organizacija Transparency International. Temelji na več različnih anketah, ki se opravijo v državah. Podrobneje bom indeks CPI bom predstavila v nadaljevanju.

- **Ocene stopnje korupcije, ki temeljijo na bolj objektivnih in zanesljivih podatkih**
Take ocene se opirajo na kvantitativne podatke poslovanja podjetij v državah, kjer naj bi podkupovali vladne uslužbence. Takih podatkov je zelo malo, saj podjetniki ne želijo razkriti, ali so uradnike podkupili ali ne. Primer take ocene je **Neumannov kazalnik**, ki pridobiva informacije z anketiranjem poslovnežev z izkušnjami v tujini in kaže, kolikšen del poslovanja vključuje plačilo podkupnine.

Problem merjenja korupcije lahko obravnavamo tudi skozi prizmo uradnih statistik, pri katerih kmalu ugotovimo, da so zelo omejene na kazenskopravne definicije posameznih držav. Podatki, kot so: policijska poročila, primeri tožilstva ali sodstva, so zgolj uradne statistike, ki so primerne za ugotavljanje učinkovitosti policije in sodišč in niso pravi kazalci za merjenje korupcije. Realnejši od uradnih statističnih podatkov so viktimološki vprašalniki, na podlagi katerih lahko ugotovljamo stališča državljanov do korupcije, kot tudi kje se korupcija največkrat pojavlja. Pomanjkljivost teh pa je njihova subjektivna narava, zato moramo biti pri interpretiranju take vrste podatkov zelo previdni in natančni (Horvat, 2004, str. 20).

Tako CPI, ICRG, GCR, kot tudi Transparency International Bribe Payers Index, The Business International Index ali Transparency Global Corruption Index temeljijo na percepciji korupcije in njihova slabost je v tem, da ne merijo dejanske korupcije, temveč zgolj subjektivna zaznavanja, občutke glede korupcije in tako ne odražajo reform oz. sprememb, ki so se zgodile v določeni državi (Bailey, 2000). Da bi odpravili pomanjkljivosti slednjih, je Svetovna banka prva začela z uvajanjem **empirično diagnostičnih raziskav**, ki temeljijo na natančni in poglobljeni analizi korupcije v določeni instituciji in temeljijo na dejanskih izkušnjah in ne percepciji na konkretnih primerih. Tovrstne raziskave dandanes pridobivajo vedno večjo veljavo. Takšne raziskave pomagajo državam pri pripravi protikorupcijskih aktivnosti in hkrati omogočajo osnovo za institucionalne reforme (Kaufman, 2012).

Merjenje korupcije predstavlja pomemben element pri pridobivanju podatkov o obsegu, obliki, vzrokih in posledicah korupcije. Izkušnje so pokazale, da se ne smemo osredotočiti samo na določen kazalnik, ampak moramo uporabiti različne metode merjenja. Te moramo med seboj primerjati in tako lahko karseda natančno določimo stopnjo in obliko korupcije.

5.1 Indeks zaznave korupcije (Corruption Perception Index – CPI)

Indeks zaznave korupcije temelji na zaznavanju stopnje koruptivnosti javnega sektorja s strani poslovnega sveta ter strokovnjakov in analitikov. Indeks (CPI), ki ga izvaja Transparency International, ocenjuje in razvršča države glede na percepcijo koruptivnosti javnega sektorja. Indeks je narejen na podlagi raziskave in ocene koruptivnosti javnega

sektorja s strani različnih uglednih institucij in je najširše uporabljen indeks korupcije na svetu. TI je v svojem delu uspešna in vplivna nevladna organizacija. Kakor vsaka organizacija pa se srečuje s težavami, in sicer pri ustanavljanju državnih odborov v tranzicijskih državah (Horvat, 2004).

Indeks zaznave korupcije so pri Transparency International vzpostavili leta 1995 kot sestavljeni kazalnik za merjenje zaznave korupcije v javnem sektorju v različnih državah po svetu. Dobljeni indeks CPI se izračuna na podlagi večjega števila raziskav, tako da je končni rezultat kar najbližje realnim vrednostim. V zadnjih 18 letih so bili tako viri kot tudi metodologija prilagojeni in izčiščeni. Najnovejši pregled in posodobitev sta potekala v letu 2012, ko je metodologija doživela pomembne spremembe. Metoda, ki so jo uporabljali do leta 2012 – za agregacijo različnih virov podatkov, je bila poenostavljena in sedaj vključuje podatke od vsakega vira za obdobje enega leta. Ključno pri tej spremembi je, da omogoča primerjavo ocen skozi čas., česar metodologija do leta 2012 ni omogočala. S tem namenom so rezultati indeksa zaznave korupcije predstavljeni na lestvici od 0 (zelo koruptivno) do 100 (zelo čisto). Čeprav gre zgolj za lestvico dojemanja stopnje korupcije v posamezni državi, po mnenju mnogih raziskovalcev učinkovito ponazarja realno stanje v neki državi. Nerealno sliko prikazuje le v primerih, ko so bile sankcije sprejete pred kratkim in rezultati teh še niso prišli v zavest anketirancev. Prava vrednost se torej pokaže šele čez čas, saj se mnenje anketirancev v daljšem časovnem obdobju spreminja (Corruption Perceptions Index: FAQ, 2016).

5.2 Indeks »Freedom House Nations in Transit Corruption«

To je indeks, ki ga vsako leto izda mednarodna nevladna organizacija Freedom House s sedežem v Washingtonu D.C. in New Yorku. Ustanovljena je bila davnega leta 1941 na predlog Eleanor Roosevelt in Wendell Willkie. Danes se v raziskave omenjene organizacije vključuje 40 tranzicijskih držav Srednje in Vzhodne Evrope in so z ustanovitelji satelitsko povezani (Ness, 2000, str. 438). Njen indeks ni tako dodelan in izpopolnjen kot CPI, predstavlja pa dobro orodje za preverjanje ugotovitev drugih. Lestvica ocen je drugačna kot pri CPI, saj ima razpon od 1 do 7 (pri čemer je 7 najvišja ocena). Poleg podatkov o stopnji korupcije v posamezni državi Freedom House izda še podatke o stopnjah drugih dejavnikov demokratičnosti posamezne države.

6 KAZALNIKI KORUPCIJE

V tem delu želim naštetati najpogostejše kazalnike korupcije, ki jih v svojih raziskavah uporabljajo institucije in so skoraj povsod enaki, prav tako jih uporablja Slovenija (Gobec 2014, str. 15):

- nenormalna gotovinska plačila;
- pritisk na plačila, da so izvedena nujno in pravočasno;

- plačila, izvedena skozi državo tretje osebe;
- nenormalno visok odstotek provizije, ki se izplačuje;
- zasebna srečanja z javnimi gradbeniki ali podjetji z namenom pridobiti boljše ponudbe;
- sprejemanje dragih daril;
- posameznik si nikoli ne vzame odmora, četudi je bolan, ali vztraja, da s posameznimi izvajalci sodeluje sam;
- sprejemanje nelogičnih in nepričakovanih odločitev;
- sprejemanje projektov in pogodb;
- nenavaden gladek proces v primerih, kjer posameznik nima tako velikega strokovnega znanja za izpeljavo projekta;
- zloraba postopka odločanja ali prenos pooblastil v posebnih primerih;
- dogovarjanje za pogodbe, ki niso ugodne za podjetje, bodisi zaradi pogojev, ali zaradi časovnega obdobja;
- nepojasnjena naklonjenost nekaterim izvajalcem v razpisnem obdobju;
- izogibanje neodvisnim pregledom za razpisne postopke ali pogodbe;
- dviganje ovir okoli posebnih vlog ali oddelkov, ki so ključni v procesu razpisa ali pogodbe;
- sklepanje pogodb in razpisnih postopkov na črno z namenom izogniti se uradnim postopkom;
- dogovarjanje za znesek računa, ki presega pogodbo brez upravičenega razloga;
- manjkajoči dokumenti ali zapisi o sestankih in sklepkih;
- postopki podjetja ali smernice se ne upoštevajo in jim ne sledijo;
- dajanje plačila za stroške z veliko vrednostjo ali šolnino v imenu drugih.

7 VPLIVI KORUPCIJE NA DRŽAVE

Korupcija ponavadi ni odvisna samo od enega dejavnika, ampak je skupek večjega števila vzrokov, ki pripeljejo do nje (Mauro, 1998, str. 11 v Hren, 2002, str. 3). Spodaj predstavljam nekaj ključnih vplivov korupcije na države.

7.1 Vpliv korupcije na gospodarstvo

Vse več ekonomistov se ukvarja z vprašanjem vpliva korupcije na gospodarsko rast. Na eni strani poznamo avtorje, ki poudarjajo negativno povezavo med korupcijo in gospodarskim razvojem (Mauro, 1997). Ti avtorji poudarjajo, da korupcija spreminja cilje in strategije neke države, vzpostavi prerazdelitev sredstev iz javnih v zasebne namene, kar povzroča izgubo celotne družbe. Na drugi strani zagovorniki korupcije (npr. Nye) trdijo, da ima korupcija pozitiven učinek na gospodarsko rast, da lahko obide regulacijo države z nizkimi stroški in posledično izboljša učinkovitost državnega sistema (Žiberna, 2005, str. 13).

V nadaljevanju bom predstavila argumente avtorjev, ki opredeljujejo negativno povezavo med pojavom korupcije in gospodarsko rastjo.

- **Vpliv na gospodarsko rast podjetij** – Raziskave kažejo, da podkupnine, plačane v manjših podjetjih, predstavljajo pet odstotkov njihovega letnega dobička, v srednje velikih podjetjih štiri odstotke, v velikih podjetjih pa znašajo podkupnine manj kot tri odstotke (Tanzi & Davoodi, 2000 v Žiberna, 2005, str. 26).

Korupcija povečuje stroške podjetij in zmanjšuje njihovo konkurenčnost in dobičkonosnost, kar lahko vodi do izrinjanja takih podjetij iz trga, to pa privede do zapiranja podjetij in posledično večje brezposelnosti in manjše gospodarske rasti. V literaturi je zapisano, da je povezava med korupcijo negativna, kar pomeni, da imajo države z višjo zaznavnostjo korupcije posledično nižji bruto domači proizvod in obratno (Žiberna, 2005, str. 26).

- **Vpliv na investicije** – Interes za investicije je nižji, saj se podjetniki zavedajo, da bodo za uspešno izvedbo posla morali podkupiti uradnike ali jim celo zagotoviti udeležbo pri dobičku. Zaradi teh povečanih stroškov investicije podjetniki niso zainteresirani za investicije (Bucić, 2004, str. 11 v Blažek, 2011, str. 411).

Ekonomisti v svojih teorijah predpostavljajo pozitivno povezavo med investicijami in gospodarsko rastjo, kar pomeni, da dolgoročno korupcija lahko prizadene celotne investicije, velikost in sestavo tujih investicij, velikost javnih investicij ter učinkovitost investicijskih odločitev ter investicijskih projektov (Žiberna, 2005, str. 16).

- **Vpliv na zaposlovanje sposobnih ljudi** – Zaradi šibkih institucij in moralnih vrednot elite na oblasti in pomembnejših položajih izkoriščajo svoj položaj, da zagotavljajo delovna mesta tistim, ki so to pripravljani plačati. Tako ne dobi dela tisti, ki je za delo najbolj sposoben ali primeren (Blažek, 2011, str. 411).
- **Vpliv na učinkovitost mednarodne finančne pomoči** – Denarna sredstva iz programov javnih pomoči ne dosežejo ciljnih uporabnikov, ki sredstva najbolj potrebujejo (Blažek, 2011, str. 411).
- **Vpliv na kakovost infrastrukture in javnih storitev** – Pri izbiri ponudnika na javnih natečajih ne izberejo najboljšega ponudnika, ampak tistega, ki se je poslužil koruptivnih dejanj. To vpliva na kvaliteto storitev. Država na koncu dobi projekt, za katerega je plačala več, kot je bilo dogovorjeno, ali pa projekt slabše kakovosti (Blažek, 2011, str. 411).
- **Vpliv na davčne prihodke** – Država je prikrajšana za del dohodkov iz naslova davkov, saj so finančne koristi, pridobljene s podkupovanjem, skrite in neobdavčen (Blažek, 2011, str. 411).

Medtem ko korupcija povečuje plačila državnim uslužbencem, negativno vpliva na davčne prihodke. Korupcija tako predstavlja indirektni transfer iz državnega proračuna v zasebne roke javnim uslužbencem. Korupcija je tesno povezana s sivo ekonomijo, ko podjetja proizvajajo na način, da se izognejo državnemu nadzoru. Pošteni konkurenti so tako izrinjeni iz trga, država pa terja izgubo, saj so davčni prihodki posledično nižji, kot

tudi sredstva, namenjena javnim uslužbencem in prav tako spodbude podjetjem za uspešno in pošteno delovanje (Žiberna, 2005, str. 27).

- **Vpliv na državni proračun** – Neupravičena posojila institucijam po nižjih obrestnih merah od tržnih lahko povzročijo monetarni problem – zvišanje javne potrošnje in negativnih proračunskih posledic. Pod vplivi korupcije se tako pretakajo denarna sredstva na področju državnih subvencij in javnih naročil, vse na račun izgube javnih sredstev, kvalitete proizvodov in storitev ter spodbude poštenim prodajalcem.

7.2 Družbeni vpliv korupcije

Korupcija povzroči veliko škode v družbenem življenju ljudi. Spodjeda zaupanje ljudi v politični sistem, sodstvo in varnostne organe ter državo nasploh. Razočaranje in ravnodušnost ljudi vplivata na razvoj civilne družbe, ki pa je predpogoj za ustvarjanje in doseganje skupnih ciljev države. Poleg tega zahtevanje in plačevanje podkupnin postane sprejeta družbena vrednota, ki tako k enakemu ravnanju prisili tiste, ki tega drugače ne bi naredili.

Korupcija najbolj prizadene revne in neprivilegirane prebivalce, ki nimajo dovolj sredstev in tiste, ki se zaradi poštenosti in dobrih moralnih vrednot nočejo vanjo vključiti. Visoki stroški javnih storitev, onemogočen dostop do izobrazbe in zdravstvene oskrbe, zmanjševanje razpoložljivih sredstev za socialne programe, pomanjkanje priložnosti, dostop do informacij, previsoke cene kmetijskih izdelkov in mnogi drugi dejavniki so razmere, ki revščino še poglobijo.

Korupcija prerazporeja sredstva, prvotno namenjena nakazilom za brezposelne, za pokojnine, slabi dejavnost splošnega družbenega pomena in tako najbolj ogroža revnejše sloje prebivalstva. Tako ogroža socialno zaščito in ne zagotavlja temeljnih pravic državljanov. Neenakopraven položaj se hitro širi tudi v tranzicijskih državah. Privatizacija je vir zaslužka najvplivnejših, ki si preko procesa privatizacije prilastijo večji del državnega premoženja (Žiberna, 2005, str. 28).

Verodostojnost državnih institucij s stopnjo korupcije upada. Podjetja so nezaupljiva, pritožujejo se nad nedelujočim sodnim sistemom, korupcija spodjeda zaupanje v državne institucije, država postane »ujeta« (angl. *State capture*), kar predstavlja ključno zavoro gospodarskega razvoja (Žiberna, str. 30).

7.3 Vpliv korupcije na državno varnost

Korupcija posledično vodi v številne negativne posledice v družbi (Fric, 2006):

- zmanjšano zaupanje v državno ukrepanje;

- iskanje stranskih poti zaradi oviranja upravnih postopkov;
- oviranje svobode in stabilnosti demokratične družbene ureditve pravnih zavesti, davčne morale, zakonitosti državnega ukrepanja in naraščanje politične nestabilnosti;
- povod za izgradnjo sistemske korupcije na vseh področjih;
- subjekti, ki niso vključeni v koruptivne posle, se počutijo diskriminirani, ovirani in nemočni ter postajajo vedno bolj apatični.

7.4 Vpliv korupcije na okolje – ekologijo

Že v času kolonializma so velesile izkoriščale naravna bogastva, od lesa, mineralov, do slonovine, in odlagale svojo umazano industrijo v svoje kolonije. To se nadaljuje še danes, kar ima za posledico brezskrbno izkoriščanje naravnega bogastva in opustošenje naravnega okolja. Pomanjkanje in neobstoj okoljskih ureditev, predpisov in tovrstne zakonodaje predstavlja razmah korupcije v škodo okolja. Posledica korupcije, najbolj prisotna v državah v razvoju in s tem v državah tranzicije, pripelje do degradacije okolja. V državah, kjer zakonodaja na področju zaščite okolja in varovanja naravnih virov ni urejena, prihaja do neprimerne izkoriščanja naravnih bogastev in pustošenja okolja. Projekti, ki predstavljajo lahek in dober vir zaslužka, hkrati uničujejo naravno okolje. V teh primerih udeleženi ne razmišljajo o prihodnosti, o trajnostnem razvoju države (Petras, 2002, str. 34).

Na področju degradacije okolja se pojavlja tudi problem trgovine z nevarnimi odpadki in nevarnimi snovmi. Države na račun uvoza nevarnih podatkov, ki jih nezakonito pripeljejo v državo, prejemajo velike dobičke, hkrati jih odlagajo na neprimerna mesta, kar povzroča onesnaževanje. Tako trgujejo z odpadki in drugimi nevarnimi produkti, ki jih nobena razvita država noče sprejeti, države v razvoju pa v tem vidijo priložnost za pridobitev podkupnine. Skorumpirani javni uslužbenci na carini »prezrejo« ponarejene, nejasne ali celo zlagane deklaracije blaga in s tem spustijo nevarne odpadke v državo in tako prispevajo k uničevanju okolja (Bone, 2013, str. 6–8, 142).

8 UKREPI PROTI KORUPCIJI

Za povrnitev zaupanja v državo in uvedbo protikorupcijskega programa je potrebna vzpostavitev reform v gospodarstvu. Da bi se lahko uprli korupciji in izboljšali stanje, je potrebno poznati še mehanizme in strategije boja proti korupciji. S pomočjo pravih mehanizmov in strategij negativne vplive korupcije odpravimo ali karseda zmanjšamo in omejimo. Mednarodne organizacije, ki sem jih navajala v svojem diplomskem delu, kot tudi slovenske, predlagajo učinkovite mehanizme oz. strategije za zmanjšanje korupcije. Predstavila bom skupek njihovih priporočil in navodil. Čeprav bo vsak mehanizem predstavljen posebej, jih je potrebno uporabljati kot celoto (Petras, 2002, str. 48–57):

- **Politika**

Podpora politikov in njihov interes sta odločilnega pomena v boju proti korupciji in predstavljata začetno točko pri izvajanju učinkovitega protikorupcijskega programa. Vsakršne administrativne in zakonodajne spremembe v državi nimajo pravega pomena, če na vseh nivojih države ni popolne predanosti in zavzetosti za odpravljanje korupcije. Podpora politikov in voditeljev predstavlja močno orožje v boju proti korupciji. Voditelji morajo vedeti, katera oblika korupcije predstavlja pereč problem in na tistem področju delovati protikorupcijsko. Politična volja se ustvarja z množico volivcev, ki podpirajo protikorupcijske programe, voditelji morajo biti dovolj močni, da se borijo proti problemom. Če politična volja v državi ni prisotna, tudi druge pomoči ne zadostujejo.

- **Pravni red in zakonodaja**

Zakonodajno področje v državi mora biti učinkovito in dosledno, sprejeti morajo biti jasni zakoni, celotno delovanje javne uprave pa mora biti transparentno in natančno opredeljeno. V skladu s sprejetimi zakoni je potrebno vse udeležence koruptivnih dejanj dosledno kaznovati. Sodstvo mora biti neodvisno in strokovno usposobljeno ter netolerantno do vseh koruptivnih dejanj v najširšem pomenu besede.

- **Protikorupcijske komisije in agencije za nadzor**

Korupcijske komisije, agencije in inšpekcije morajo učinkovito raziskati primere korupcije, sprožiti preiskave in osumljene pripeljati pred sodišče. Zaposleni morajo biti strokovno usposobljeni in redno preverjati pravilnost delovanja, tako sodne organe kot tudi komisije, ki jih nadzorujejo.

- **Kaznovanje udeležencev**

Kršitelji morajo biti ustrezno kaznovani. V javnosti odmevne primere je potrebno ustrezno kaznovati, saj tako v javnost vnašamo zaupanje v protikorupcijski program. Največje davčne utajevalce, dajalce in prejemnike podkupnin mora država hitro odkriti in tudi obsoditi.

- **Delo javnih uslužbencev**

Delovanje javnih uslužbencev mora delovati v takšnem delovnem okolju, kjer sta morala in kvaliteta na prvem mestu. Javni uslužbenci morajo imeti jasna pooblastila, predpise, pravila delovanja in nenazadnje sankcije v primeru kršenja teh, saj samo tako lahko zmanjšamo možnost za koruptivna dejanja. Poleg tega je potrebno javne uslužbence nagraditi s sistemom napredovanja, ki temelji na kvaliteti in znanju posameznikov.

- **Deregulacija gospodarstva**

Država mora znižati carinske in druge omejitve v mednarodni trgovini, poenotiti mora menjalniške tečaje in obrestne mere, odpraviti mora subvencije podjetjem, minimizirati razne predpise in ovire in odpraviti izdajanje licenc, ki ji postavlja novim podjetjem pri vstopu na trg.

Reguliranje in vmešavanje države mora biti čim manjše; tako se priložnosti za korupcijo zmanjšajo. Vsaka reforma, ki poveča konkurenčnost gospodarstva v mednarodni trgovini, zmanjša možnosti za korupcijo. Vsaka politika, ki zmanjšuje kontrolo zunanje trgovine, odstranjuje ovire za razvoj zasebne industrije in pospešuje privatizacijo državnih podjetij. Popoln umik države iz gospodarstva povsod ni možen. Novonastalim gospodarstvom držav v razvoju se zato predlaga postopno uvajanje ukrepov in zmanjševanje posledic korupcije.

- **Širša javnosti**

Javnost mora biti poučena o tem, kaj je korupcija in kakšni so njeni vplivi na različnih področjih družbenega življenja. To vlogo bi morali imeti vsi množični mediji, kot so časopisi, televizija, radio. Javnost bi bilo treba soočiti z anketami in raziskavami, ki so koristne tako za raziskave kot dožemanje širše javnosti. Odgovorni in nepristranski mediji so tisti, ki oblikujejo javno mnenje in javno poročanje pripomore k temu, da se ljudje začno zavedati problema. Mediji pa lahko kvalitetno poročajo in informirajo javnost o problemu le, če so neodvisni in svobodni. Že zaradi dejstva, da korupcija temelji na tajnosti, je toliko bolj pomembno, da so mediji dovolj profesionalni, da lahko svobodno, odgovorno in pravično posredujejo informacije znotraj pravnega okvira.

- **Civilna družba**

Skupine državljanov, od novinarjev, poslovnežev, izobražencev, znanstvenikov, verskih združenj, nevladnih organizacij, ki predstavljajo civilno družbo, morajo opozarjati na koruptivna dejanja posameznikov, jih preverjati in siliti v skladno dejanje. Za take skupine je značilno, da preverjajo in opozarjajo samovoljno zlorabo oblasti s strani vlade. Informacije, kot so proračuni, podatki o dohodku države, statuti in pravila ter postopki pri zakonodajnih telesih, bi morala vlada posredovati javnosti, da bi bila informirana. Skupine civilistov na podlagi teh objav opozarjajo na nepravilnosti. Na žalost je civilna družba v državah v razvoju še vedno prešibka, da bi imela pomembno vlogo pri zatiranju korupcije, prav tako v državah, kjer zaradi stalnih vojn in strogega političnega režima takšne akcije civilistov zatirajo in so celo prepovedane.

- **Mednarodne organizacije in iniciative**

Mednarodne organizacije delujejo kot oblikovalke skupnih standardov in pravil, nudijo pomoč pri izvajanju reform v državi ali koordinirajo dejavnosti v boju proti korupciji. Mednarodne organizacije organizirajo konference o problemih korupcije, istočasno pa nudijo tehnično pomoč in denarna sredstva za boj proti njej.

- **Tuja pomoč**

Tujo pomoč naj dobijo le tiste države, ki imajo kvaliteten in transparenten način vladanja in spoštujejo demokratična načela. V državah z visoko stopnjo korupcije je potrebno vzpostavitvi protikorupcijskih reform nameniti še več pozornosti, saj le tako lahko zagotovimo, da pomoč pride najbolj potrebnim.

9 ŠTUDIJA PRIMERA: TANZANIJA

9.1 Korupcija v Tanzaniji

Razumevanje korupcije v Tanzaniji zahteva spoštovanje politične in ekonomske zgodovine že od njene osamosvojitve, ki sega 50 let nazaj. Tanzanija se je 29. oktobra 1964, po združitvi Tanganjike in Zanzibarja preimenovala v Združeno republiko Tanzanijo (Tanzania, 2016). Tanzanija sodi med države podsaharske Afrike in meji na Burundi, Demokratično republiko

Kongo, Kenijo, Malavi, Mozambik, Ruando, Ugando in Zimbabve. Tanzanija velja za eno najbolj stabilnih in miroljubnih držav v Afriki.

Gre za državo z več kot 53 milijoni prebivalcev, ki sodi med države z nizkimi dohodki (angl. *low-income country – LIC*). Po podatkih Svetovne banke, je bruto domači proizvod leta 2015 znašal 44,85 milijarde dolarjev (Tanzania - The World Bank, 2016).

V zadnjem desetletju je Tanzanija sicer doživela impresivno sedem odstotno letno rast BDP-ja, »predvsem na račun razvijajoče ekstrakcije surovin (mineralov, olja in plina)« (Lindner, 2014, str. 2). Kljub temu pa ni prišlo do sorazmernega znižanja revščine (United Nations Development Programme, 2015, str. xi). V letu 2013 je bila Tanzanija druga največja prejemnica tuje pomoči v podsaharski Afriki, ki je prejela 3,43 milijarde dolarjev pomoči donatorjev. Kljub rasti še vedno dve tretjini prebivalcev živita v revščini (McNeish, 2015).

Posledično bliskovito narašča tudi korupcija, tako v javnem kot privatnem sektorju (Lindner, 2014, str. 1). »Obseg korupcije v Tanzaniji v letu 2013 je bil kljub prizadevanjem vlade zelo visok. Transparency International je Tanzanijo uvrstil na 111. mesto od 177-ih, indeks CPI je znašal 33« (Transparency International, 2013 v Lindner, 2014, str. 3). Zadnji podatki TI-ja iz leta 2015 jo že uvrščajo na 117. mesto od 168 ocenjenih držav (Tanzania - Transparency International, 2015). Raziskava Afrobarometra kaže, da se je zaznavna raven korupcije zmanjšala le v letih 2003 in 2005 (Afrobarometer, 2008 v Chêne, 2009, str. 2), potem pa se je poslabšala.

Transparency International od leta 2003 opravlja ankete med prebivalci posameznih državah in raziskuje njihove izkušnje s korupcijo, kar objavlja pod skupnim imenom svetovni korupcijski barometer (angl. *Global Corruption Barometer*). Zadnja raziskava v Tanzaniji je bila opravljena leta 2015. Raziskave kažejo, da kar 46 % prebivalcev meni, da se je v zadnjih dveh letih stopnja korupcije zelo zvišala (Tanzania - Transparency International, 2015).

Zanimivi so tudi podatki o dojemanju korupcije v posameznih institucijah v Tanzaniji. Po mnenju Tanzanijcev je (Tanzania - Transparency International, 2015):

- najbolj koruptivna policija (87 odstotkov);
- 86 odstotkov sodstva koruptivnega;
- zdravstvo v 79 odstotkih koruptivno;
- 75 odstotkov javnih uslužbencev koruptivnih;
- 74 odstotkov jih meni, da je šolski sistem koruptiven;
- 68 odstotkov političnih strank koruptivnih;
- 49 odstotkov nevladnih organizacij koruptivnih;
- 41 odstotkov medijev koruptivnih;

- vojska 38 odstotno koruptivna;
- najmanj koruptivne so verske organizacije (23 odstotkov).

Kazalci Svetovne banke (angl. *World Development Indicators*) kažejo pozitivne spremembe v zaznavanju korupcije. Leta 2005 je indeks znašal 3,5, medtem ko je leta 2015 ta bil 3,0 (CPIA transparency, accountability, and corruption in the public sector rating, 2016).

Vendar kljub vsem prizadevanjem in navideznem napredku, ostaja korupcija velik izziv. Računsko sodišče (angl. *The Auditor General*) je namreč ocenilo, »da država s korupcijo izgubi 20 odstotkov letnega proračuna« (Business Corruption in Tanzania, 2015).

Pojavljajo se oblike t. i. velike (angl. *grand*) korupcije v političnih in upravnih sistemih. V začetku leta 2008 je tako odmeven korupcijski škandal privedel do odstopa predsednika vlade Edwarda Lowassa (Business Corruption in Tanzania, 2015). Njegov odstop je sprožil razpustitev celotnega kabineta, kjer so bili vpleteni povezani z velikim naročili s strani ameriškega podjetja. Zaupanje javnosti, čeprav hitremu okrevanju, je bilo tako ponovno načeto (Ntetema, 2008).

Poročilo o človekovem razvoju (angl. *Human development report*), ki ga pripravlja organizacija Združenih narodov, po njihovih rezultatih indeksa HDI (angl. *Human Development Index*) uvršča Tanzanijo na 159. mesto od 187 ocenjenih držav (United Nations Development Programme, 2015, str. xi).

V današnjem času so mediji in civilna družba v boju proti korupciji še vedno precej omejeni. Korupcija v javnosti kot tudi v zasebnih sferah predstavlja veliko oviro.

9.2 Oblike in vzroki korupcije v Tanzaniji

Korupcija v Tanzaniji se pojavlja na različnih področjih javnega sektorja: v administraciji, politiki, pri javnih naročilih, v davčni upravi, v policiji, na sodiščih, pri upravljanju z naravnimi viri (Lindner, 2014, str. 3–4).

Birokratska korupcija

Kompleksna zakonodaja in pomanjkanje upravnih zmogljivosti ustvarja ugodno okolje za korupcijo (Lindner, 2014, str. 3). Tanzanijci so že v prej omenjeni raziskavi korupcijskega barometra, ki jo opravlja Transparency International, v 56 odstotkih odgovorili, da so podkupili predstavnika javnega sektorja (najvišji odstotek je podkupili policista) (Tanzania - Transparency International, 2015).

Velik problem predstavlja tudi izdajanje dovoljenj in licenc, saj je sistem okoren. Svetovni ekonomski forum (angl. *World Economic Forum*), ki pripravlja globalno poročilo konkurenčnosti, izpostavlja neučinkovito državno birokracijo kot enega najbolj problematičnih dejavnikov poslovanja. V poročilu iz leta 2013 poudarjajo, da sta še posebej

Tanzanijska pristaniška uprava in Tanzanijska davčna uprava glavna ovira poslovanja podjetij in da je pogosta, če ne kar stalna, praksa podkupovanje. Uvrstili so se na 132. mesto od 148-ih anketiranih držav. Za primerjavo so se sosedne države odrezale bolje: Ruanda na 24. mesto, Zambija 93. mesto, Kenija na 112. in Mozambik na 113. mesto (Lindner, 2014, str. 3).

Raziskava Svetovne banke kaže, da se v Tanzaniji kar v 49,5 odstotkih pričakuje neformalno plačilo, ki pospeši hitrejše reševanje birokratskih procesov in da je takšen način v Tanzaniji ustaljena praksa. Dvajset odstotkov anketiranih podjetij meni, da je mogoče pridobiti licenco, gradbeno dovoljenje, vodo in elektriko le s pomočjo neformalnih izdatkov. Raziskave so pokazale, da v majhnih podjetjih predstavlja to manjšo oviro, večja podjetja pa so ranljiva ciljna skupina koruptivnih dejanj. Ustanovitev Tanzanijskega investicijskega centra predstavlja pozitiven korak k zmanjšanju regulativnih obremenitev (Lindner, 2014, str. 3).

Politična korupcija

V politiki sta bila precej odmevna dva velika škandala, vendar pa člani odborov niso bili deležni nobenih sankcij; udeleženci so obdržali svoje položaje. Primer zlorabe položaja je tudi t. i. »Takrima« klavzula. To je tradicionalna klavzula gostoljubnosti, ki je opredeljena v zakonu o volitvah. Politiki so se lahko sklicevali na to klavzulo, ko so v času volitev v dar ponujali oblačila, hrano, gotovino in gradbeni material, v zameno za glasove. Leta 2006 je višje sodišče klavzulo dokončno prepovedalo. Razširjeno je tudi tesno sodelovanje med političnimi in poslovnimi interesi, podkupovanje vladnih uradnikov predstavlja v Tanzaniji ustaljeno prakso (Chêne, 2009, str. 3).

Korupcija pri javnih naročilih

Najbolj razširjena je korupcija pri javnih naročilih. Podjetja poudarjajo, da uradniki pogosto favorizirajo posameznike in podjetja pri oddaji naročil ter da se denar iz javnih skladov preveč usmerja na določene družbe, posameznike ali skupine, ravno zaradi podkupljivosti in korupcije (Tanzanian Public Procurement, 2016).

Korupcija davčne administracije

Uradniki v tanzanijski davčni upravi nagovarjajo k prejemanju podkupnine, ko presojujejo davke. Podjetja izpostavljajo nepravilnosti pri plačilih letnih davkov in podkupnine kot najpomembnejši problem Tanzanije. Država se po indeksu GCR (angl. *Global Competitiveness Index*) uvršča na sam rep držav sveta (Tanzanian Tax Administration, 2016).

Korupcija v policiji

Prometna in splošna policija v Tanzaniji sta zelo slabo plačani, zaposleni so pogosto vključeni v majhne oblike korupcije (angl. *petty corruption*). Urad za preprečevanje korupcije je leta 2003 poročal, da je Oddelek policije najbolj skorumpiran; kar 60 odstotkov

anketirancev je imelo izkušnje z nepravilnim ravnanjem prometne policije (Chêne, 2009, str. 4).

Korupcija v sodstvu

Sodstvo v Tanzaniji je okuženo s korupcijo. Problem je, da je sodstvo finančno podhranjeno in neučinkovito, predvsem na nižjih sodiščih (Tanzanian Judicial System, 2016).

Čeprav ustava predvideva sodno neodvisnost, se je v praksi izkazalo, da politično pomembni primeri le redko dosežejo sodni epilog. Poročilo Bertelsmann Foundation iz leta 2008 navaja statistične podatke, da je bilo od 10.000 prijavljenih primerov preganjanih zgolj nekaj sto in le peščica od teh na koncu obtoženih (Chêne, 2009, str. 4).

Korupcija pri upravljanju z naravnimi viri

Tanzanija je ena izmed večjih proizvajalcev zlata v Afriki in ima pomembne vire nafte in plina. V državi se trenutno izvaja 14 večjih projektov ekstrakcije, pri katerih sodeluje preko dvajset tujih podjetij (PWYP 2012). Odkritje zemeljskega plina leta 2013 je Tanzanijo naredilo zanimivo za tuje investicije. Globalna mreža organizacij civilnih družb Publish What You Pay opozarja, da ravno zaradi množičnosti korupcije ne bogatijo že tako revnega tanzanijskega prebivalstva, temveč ima korist le peščica. S tem tudi Tanzanija tvega, da bo postala ena izmed držav, ki jo bo zajelo »prekletstvo naravnih virov« (Tanzanian Natural Resources, 2016).

9.4 Boj proti korupciji v Tanzaniji

Predsednika Tanzanije Benjamin Mkapa (mandatno obdobje 1995-2005) in Jakaya Kikwete (mandatno obdobje 2005-2015) sta se vrsto let zavzemala za boj proti korupciji. Po primerjavi poročil o ocenjevanju korupcije iz leta 1996 in 2010 je zaznati precejšen napredek (Tanzania - The World Bank, 2016). Država je v tem času sprejela celovit sklop predpisov, zakonov in nadzornih institucij, katerih cilj je bil preprečevanje, odkrivanje in sankcioniranje korupcije. Med njimi sta bila zelo učinkovita Inštitucionalni urad proti korupciji (angl. *Prevention of Corruption Bureau*) in Enota za usklajevanje upravljanja in inšpektorat za etiko (Lindner, 2014, str. 8).

Od leta 1995 je tedanji predsednik Benjamin Mkapa imenoval komisijo, ki je ocenila stanje korupcije v državi. Komisija, ki je delovala do konca svojega mandata leta 1999, je oblikovala visoko cenjeno poročilo Warioba (angl. *Warioba Commission*), vse do sprejetja celovite nacionalne protikorupcijske strategije za boj proti korupciji in akcijskega načrta (NACSAP) (Lindner, 2014, str. 7). V načrtu so bili predvideni ukrepi za odstranitev koruptivnih voditeljev, okrepitev obstoječega urada proti korupciji in ustanovitev Komisije za etiko. Že leta 2000 je vseh 22 ministrstev sprejelo specifične ukrepe za obvladovanje tveganj. Ukrepi so vključevali spodbujanje večje preglednosti, poenostavitev pravil in

postopkov ter izboljšanje dostopa javnosti do informacij, prav tako pa tudi krepitev obstoječih institucij (Chêne, 2009, str. 5-6).

Ko je leta 2005 prišel na oblast predsednik Jakaya Kiwete, je obnovil zavezo o boju proti korupciji. Druga faza izvajanja nacionalne strategije boja proti korupciji (NASCSAPs) osredotočena na obdobje od leta 2006 do 2010, se je osredotočala na vključevanje organov lokalne samouprave, civilne družbe in zasebnega sektorja v boj proti korupciji (Chêne, 2009, str. 6).

5. novembra 2015 je bil v Tanzaniji izvoljen predsednik John Magufuli. Njegova kampanja je temeljila na obljubah, »da bo imel celoten narod koristi izkoriščanja naravnih virov. Pri čemer je prisegel, da bo imel ničelno toleranco do korupcije« (Nesoba, 2015). Med ukrepi, ki jih je uvedel, je ukinitve dneva neodvisnosti (angl. *Independence Day*). Sredstva, namenjena praznovanju, je namenil boju proti izbruhu kolere, namesto praznovanja neodvisnosti je državljanke pozval k čiščenju po državi. V novembru in decembru je odpustil šest visokih uradnikov, ki naj bi državo oškodovali za 40 milijonov dolarjev v uvoznih dajatvah. Vladnim uradnikom je prepovedal potovanja v tujino, kabinete 30 ministrov je znižal na 19. Magufuli se je že kot minister za delo zavzemal za pravice majhnega človeka. Čeprav je predsednik samo nekaj mesecev, je zaradi uvedenih reform postal zelo priljubljen (Carlit & Manda, 2016).

Pri pregledu medijskega poročanja o novem predsedniku ugotovimo, da so mu domači mediji zelo naklonjeni, medtem ko tuji mediji opozarjajo, da ne uporablja demokratičnih sredstev za doseg ciljev (Mwakideu, 2016).

Pravni okvirji

Leta 1971 sprejet Protikorupcijski zakon, spremenjen leta 2002, predstavlja jedro pravnemu okviru boja proti korupciji v Tanzaniji. Korupcijo označuje kot gospodarski prestop, določa tudi pravne sankcije za prestopnike, vendar pa ne predvideva finančnih kazni za gospodarska kazniva dejanja; izjema so predelava ukradenih sredstev (Chêne, 2009, str. 5). Pomembni del zakonodaje vključujejo Zakon o javnih naročilih iz leta 2004, Zakon o javnih storitvah iz leta 2002, Zakon o javnih financah iz leta 2001, ki zagotavlja učinkovit nadzor nad proračunom vlade ter Etični kodeks za javne uslužbence (Chêne, 2009, str. 5).

Leta 2007 so v Tanzaniji pričeli z revizijo vseh zakonov in prepisov, s prizadevanjem združevanja protikorupcijskih inštitucij in razširitvijo obsega kaznivih dejanj (Lindner, 2014, str. 7).

Najpomembnejše spremembe pa se dogajajo v zadnjem času. Z mandatom novega predsednika so uvedli specializirano višje sodišče za hitro reševanje ekonomskih in korupcijskih primerov, ki mu bo predsedovalo 14 sodnikov (Akwei, 2016).

Za državo pozitivno sporočilo prihaja z letošnje protikorupcijske konference (angl. *Anti Corruption Summit*), ki se je 12. maja odvijala v Londonu in jo je gostil v času še vedno predsednik britanske vlade David Cameron. Predstavniki Tanzanije so predstavili tri točke boja proti korupciji (1. prepoznati korupcijo, 2. kaznovanje korupcije in podpora prizadetim ter 3. izkoreniniti kulturo korupcije). Udeleženci konference, predstavniki držav G8, svetovni in poslovni voditelji, mednarodni mediji in civilna družba, so pohvalili prizadevanja Tanzanije, a so jih hkrati tudi opozorili, da bodo njihove aktivnosti skrbno spremljali in ocenjevali (Cooper, 2016; Tanzania among African states which has shown commitment in the fight against corruption, 2016).

Institucije

V letih aktivnega boja proti korupciji so bile ustanovljene, kasneje tudi preimenovane ali združene, številne *institucije*, ki so in še danes igrajo pomembno vlogo v boju proti korupciji v Tanzaniji (Lindner, 2014, str. 7–8):

- Institucionalni urad proti korupciji (angl. *Prevention of Corruption Bureau – PCB*); leta 2007 preimenovan v Institucionalni urad za boj proti korupciji (angl. *Prevention and Combating of Corruption Bureau – PCCB*)
- Računsko sodišče (angl. *The Controller and Auditor General – CAG*);
- Institucije v okviru NACSAP, ki vključuje Urad za usklajevanje upravljanja in Inšpektorat za etiko (angl. *Good*);
- Urad predsednika, pristojen za upravljanje in usklajevanje dejavnosti za boj proti korupciji;
- Komisija za človekove pravice in dobro upravljanje vlade (angl. *The Commission for Human Rights and Good Governance – CHRGG*), ki deluje kot urad varuha človekovih pravic in sprejema pritožbe državljanov, lahko pa sproži tudi lastne preiskave;
- Komisija za etiko (angl. *The Ethics Commission*) je komisija, ki je odgovorna za Javni etični kodeks (angl. *Public Leadership Code of Ethics*);
- Organ za nadzor nad javnimi naročili (angl. *Public Procurement Regulatory Authority – PPRA*). Leta 2004 je bila narejena celovita reforma javnega naročanja in Organ za nadzor nad javnim naročanjem je zadolžen za pošteno, konkurenčno, pregledno, nediskriminatorno izvajanje standardov in praks o javnem naročanju;
- E-uprava (angl. *E-governance*): Portal e-uprava je v Tanzaniji relativno dobro razvit. Vsa ministrstva imajo svoj portal, Iniciativa za spodbujanje dostopa javnosti do informacij (angl. *Tanzania Governance Noticeboard – TGN*) zbira in prikazuje informacije, ki so koristne za krepitev odgovornosti. Zbira ključne statistike, vključno s proračunskimi podatki, revizijami in drugimi kazalniki upravljanja, ki so bili zbrani v TGN.

9.5 Ocena učinkovitosti boja proti korupciji Tanzaniji

Tanzanija je odvisna od tuje razvojne pomoči in je med donatorji razvojne pomoči dobro zapisana država (angl. *donor darling*), saj naj bi bila pripravljena na spremembe. Tuje razvojne agencije pritiskajo na vlado naj sprejme inštitucionalne in pravne reforme za boj proti korupciji, da notranje inštitucije znova pridobivajo zaupanje javnosti. Pomanjkanje vključevanja javnosti v razprave dodatno prispeva k omejenemu vplivu sprejemanja protikorupcijskih reform.

Vključevanje civilne družbe v prizadevanja za boj proti korupciji je prav tako pomembno. Čeprav je svoboda govora zapisana v ustavo, so temeljne pravice pogosto kršene, zato je aktivizem v Tanzaniji šibak. Vlada se trudi vključevati nevladne organizacije, medije, verske voditelje in druge, da aktivno sodelujejo pri izvajanju protikorupcijskih programov, pri izvajanju pomembnih dogodkov, kot so letne ocene, povezane s proračunsko podporo, pa so te institucije še vedno izključene.

Novinarji brez meja (angl. *Reporters Without Borders*) poročajo, da je Tanzanija aktivna in v veliki meri odgovorna do tiskanih in elektronskih medijev, po drugi strani pa omejena le na raven večjih mest, predvsem pri radijskem oddajanju. Tako najrevnejši nimajo dostopa, kar povzroča neenakost.

Protikorupcijski organi ugotavljajo, da bi bilo koristno vzpostaviti mehanizme, ki bi omogočali državljanom varno poročati o incidentih korupcije, zagotoviti ljudem dostop do informacij o tem, kako poročati v vsakem trenutku in navsezadnje pokazati javnosti, da njihova poročila jemljejo resno (Lindner, 2014, str. 10-11).

Kljub vsestranskim prizadevanjem tujih donatorjev, razvojnih institucij, sprejetju protikorupcijskih mehanizmov in strategij voditeljev lahko s spremljanjem države v razvoju, kot je Tanzanija, ugotovimo, da je korupcijo težko izkoreniniti. Na dolgi rok je viden napredek vsestranskih prizadevanj. Protikorupcijski mehanizmi in strategije zmanjševanja korupcije so pripomogli k ureditvi pravnega reda in zakonov, izobraževanju javnosti, poseganju civilne družbe, zmanjšanju priložnosti za korupcijo; mediji so dosegli večjo svobodo izražanja, v veliko primerih je tuja pomoč prišla v prave roke.

Kljub vsem izpolnjenim pogojem, je korupcija v državah, kot je Tanzanija, še vedno zelo prisotna. Tanzanija je doživela veliko preobrazbo, vlada je naredila veliko korakov v smer dobrega upravljanja in boja proti korupciji preko nacionalne protikorupcijske strategije in akcijskega načrta. Prav tako je čutiti napredek pri uveljavljanju medijev in civilne družbe, zmanjšanja omejitev vlade pri svobodi tiska in združevanja. Kljub temu korupcija za mnoga podjetja, ki se poskušajo prebiti na trg, predstavlja velik izziv in velikokrat se zgodi, da naletijo na ovire pri lokalnih oblasteh – tako se začaran krog ponovno zavrti v smeri korupcije.

Afriška unija ocenjuje, da se vsako leto v Afriki izgubi 50 milijard dolarjev za boj proti korupciji in finančnim kaznivim dejanjem. Številni voditelji afriških držav so se zavezali, da bodo ta denar namenili učinkovitemu boju proti korupciji. Predsednik Magufuli je te besede pretvoril v dejanja: podkupljive uradnike je suspendiral in zmanjšal porabo javnih izdatkov, pred sodišče je privedel preko 500 primerov, povezanih s korupcijo. Ljudje verjamejo vanj, ker verjame v integriteto in moralne vrednote (Wright, 2016).

SKLEP

Prvotni namen mojega diplomskega dela je bil teoretična opredelitev pojma korupcija, predstavitev različnih opredelitev tega pojma, kakor ga opredeljujejo različne mednarodne organizacije in kakor ga razumemo v Sloveniji ter razjasnitev vrst oz. oblik korupcije, vzrokov za širjenje korupcije in tudi oblik pojavnosti. Osredotočila sem se na problem merjenja korupcije. Predstavila sem indeks zaznave korupcije (angl. *Corruption Perception Index – CPI*), ki ga izvaja organizacija Transparency International in je v tem trenutku najbolj splošno sprejet okvir merjenja korupcije. Prav tako sem izpostavila izzive merjenja korupcije v skladu s tem indeksom ter nekatere nove okvirje merjenja.

»Korupcija je pojav, ki ga ne moremo izkoreniniti čez noč ali v nekem kratkem obdobju, saj je za to potrebna volja in odločenost celotne družbe. Potrebno je prepričanje družbe o škodljivosti korupcije, družbeni konsenz o tem, da jo je potrebno odpraviti. Človek in družba sta produkt kulture, navad, običajev, okolja, vere, medijev in etike in vse to vpliva na obnašanje človeka in določa njegov odnos do pojava kot je korupcija. Tako je potrebno biti pozoren na vse te dejavnike, če jo hočemo zmanjšati. Boj proti korupciji naj bi zajel celoten okvir mišljenja in spremembe v sprejemanju in dojemanju vrednot in etičnih standardov, pa tudi vzporedno reševanje drugih problemov, ki posredno negirajo nastanek korupcije.« (GRECO, 2003 v Horvat, 2004).

Izkušnje mednarodnih organizacij in posameznih držav kažejo, da samo s celovitim pristopom in medsebojno povezanostjo lahko pričakujemo pozitivne rezultate boja proti korupciji.

Na razvoj korupcije vplivata politično in gospodarsko okolje. V primeru omejevanja in regulacije gospodarstva s strani države ter dodeljevanja prevelikih pooblastil državnim uradnikom je možnost za pojav korupcije večja, saj bodo posamezniki pripravljene ponuditi plačilo, da se izognejo omejitvam. Socialni položaj in nizka raven plač državnih in javnih uslužbencev povečujeta koruptivnost v državi, saj poskušajo državni uradniki s prejemanjem podkupnin dodatno zaslužiti in si s tem izboljšati svoj družbeno-ekonomski položaj. Pomanjkanje poklicne etike in pomanjkljivi zakoni, ki urejajo korupcijo kot kaznivo dejanje, nadalje pripomorejo k pojavu korupcije. Neučinkovito sankcioniranje ima velik vpliv na razmah korupcije, saj v primeru, da je to neučinkovito, obstaja večja možnost, da bodo

vpleteni s svojim počtetjem nadaljevali in velika verjetnost, da bodo njihovo počtetje posnemali tudi drugi.

Oblikovanje protikorupcijske strategije mora težiti k modernizaciji institucij, krepitvi njihovega delovanja, učinkovitem nadzoru in sankcioniranju. Pomembno je, da bojevanje proti korupciji ni le funkcija enega telesa, komisije ali česa podobnega, ampak mora biti vključena tudi vlada, z vso svojo voljo (Blažek, 2011, str. 407–414).

Dobro delujoč nacionalni sistem integritete zagotavlja učinkovito zaščito pred korupcijo in pripomore k boljšemu preprečevanju zlorabe moči in položaja ter oblik nezakonitih ravnanj. Možnost za korupcijo je manjša, če v ustreznem pravnem okviru ključne institucije in organizacije delujejo odgovorno (Društvo Integriteta, 2012).

»Integriteta pomeni celovitost in skladnost in sodi med najboljše človekove vrline. Oseba z visoko stopnjo integritete ravna tako kot govori, razmišlja in verjame oziroma je v sebi takšna, kot se kaže navzven.« (Društvo Integriteta, 2012).

Predlagani ukrepi predstavljajo le nekaj najpomembnejših ukrepov v boju proti korupciji. Menim, da je potrebno pri preprečevanju širjenja korupcije dajati poseben poudarek moralnim in etičnim vrednotam. V manj razvitih držav je tako potrebno pričeti pri ljudeh samih in pri njihovem razmišljanju. Manj kot imajo posamezniki priložnosti za udeležbo v koruptivnem dejanju, manj koruptivnih dejanj se zgodi. Države v razvoju morajo počasi in previdno uvajati nove ukrepe. Mediji so prav tako zelo pomembni pri zaznavah in opozarjanju na koruptivna dejanja, zato morajo biti neodvisni.

Primer Tanzanije je pokazal ravno to, in sicer da je učinkovit boj s korupcijo mogoč le, če si vsi vključeni prizadevajo za končni uspeh. Realnost pa ni tako enostavna, kot se zdi na prvi pogled, saj je za boj proti korupciji potrebno mnogo več kot le nekaj protikorupcijskih mehanizmov. Ljudje, ki živijo iz dneva v dan v boju za lastno preživetje, potrebujejo več kot le lastno prepričanje, da je korupcija edini izhod iz revščine.

LITERATURA IN VIRI

1. Akwei, I. (2016, 4. julij). 14 judges to preside over Tanzania's new anti-corruption court. *Africa News*. Najdeno 12. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.africanews.com/2016/07/04/14-judges-to-preside-over-tanzania-s-new-anti-corruption-court/>
2. Bailey, B. M. (2000). *Anti Corruption programming; Questions and Strategies*. Toronto: Canadian International Development Agency.
3. Blažek, S. (2011). Korupcija in gospodarska rast. *Zbornik 8. Festivala raziskovanja ekonomije in managementa*, (str. 407–414), 24.-26.marec 2011. Koper-Celje-Škofja Loka: Fakulteta za management.
4. Bone, T. (2013). *Izvoz nevarnih odpadkov v države v razvoju – pereč problem današnje družbe*. Maribor: Univerza v Mariboru Ekonomska Fakulteta.
5. *Business Corruption in Tanzania*. (2015, maj). Najdeno 29. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/sub-saharan-africa/tanzania/snapshot.aspx>
6. Carlit, R. & Manda, C. (2016, 25. januar). Tanzania loves its new anti-corruption president. Why is he shutting down media outlets? *The Washington Post*. Najdeno 5. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/01/25/tanzania-loves-its-new-anti-corruption-president-why-is-he-shutting-down-media-outlets/>
7. Chêne, M. (2009). Tanzania: Overview of corruption in Tanzania. *U4 – Anti-Corruption Resource Center*. Najdeno 12. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.u4.no/publications/overview-of-corruption-in-tanzania/>
8. Cooper, C. (2016, 12. maj). Anti-Corruption Summit 2016: Cameron facing calls to reform offshore tax havens as world leaders arrive in London. *Independent*. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/anti-corruption-summit-2016-cameron-facing-calls-to-reform-offshore-tax-havens-as-world-leaders-a7025106.html>
9. *Corruption Perceptions Index: FAQ*. Najdeno 12. septembra 2016 na spletnem naslovu http://files.transparency.org/content/download/1951/12816/file/2015_CPI_FAQsZIP.zip
10. *CPIA transparency, accountability, and corruption in the public sector rating*. Najdeno 6. maja 2016 na spletnem naslovu <http://data.worldbank.org/indicator/IQ.CPA.TRAN.XQ>
11. Damijan, S. (2013, december). Ali Slovenija res tone v brezno korupcije. *Finance*. Najdeno 8. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/8352541?cctest&>
12. Dobovšek, B. (2012). *Korupcija v tranziciji*. 2. izdaja. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
13. Dobovšek, B. (ur.) (2005). *Korupcija in politika*. Ljubljana: Republika Slovenija, Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Uprava kriminalistične policije.

14. Dormiš, N. (2005). Vpliv korupcije na gospodarstvo (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta. Najdeno 11. marca 2016 na spletnem naslovu http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/dormis1875.pdf
15. Društvo integriteta. (2012). *Nacionalni sistem integritete v Sloveniji: ocena in analiza*. Trzin: Društvo integriteta – Društvo za etičnost javnega delovanja.
16. Evropska komisija. (2014, 3. februar). *Poročilo komisije svetu in Evropskemu parlamentu. Poročilo o boju proti korupciji v EU*. Bruselj: Evropska komisija.
17. *FAQS on Corruption*. Najdeno 16. maja 2016 na spletnem naslovu: http://www.transparency.org/whoweare/organisation/faqs_on_corruption/2/
18. Ferlinc, A. (2002). Kazenskoopravni vidiki korupcije v javni upravi. V B. Dobovšek (ur.). *Korupcija v javni upravi* (str. 13-23). Zbornik. Ljubljana: Republika Slovenija, Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava.
19. Freedom House (2016). *Freedom of the Press 2016 Report*. Najdeno 5. junija 2016 na spletnem naslovu <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2016>
20. Fric, M. (2006). Preprečevanja korupcije in pranja denarja (diplomsko delo). Maribor: Univerza v Mariboru Ekonomsko-poslovna fakulteta.
21. Gobec, J. (2014). Načini upravljanja korupcije v sodobni družbi (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Mariboru Fakulteta za varnostne vede.
22. Horvat, B. (2004). Korupcija in konflikt – študija primera tranzicijskih držav (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede.
23. Hren, M. (2002). Ekonomski vidik korupcije in odkrivanje koruptivnih dejanj. *Posvet: Problematika odkrivanja in pregona gospodarske kriminalitete*. Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve.
24. Jager, M. (2000). Raziskanost korupcije v Sloveniji. *Dnevi slovenskih pravnikov 2000: od 12. do 14. oktobra v Portorožu*, str. 1013-1019.
25. *Kaj je korupcija*. Najdeno 16. maja 2016 na spletnem naslovu: <http://www.transparency.si/dejavnosti/kaj-je-korupcija>
26. Kaufman, D. (2012). *Research on Corruption: Critical Empirical Issues*. Washington DC: The World Bank.
27. Kazenski zakonik. *Uradni list RS* št. 55/2008, 39/2009-UPB2.
28. Komisija za preprečevanje korupcije (2015). *Ocena stanja*. Ljubljana: Komisija za preprečevanje korupcije.
29. Korupcija (b. 1.). V *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Najdeno 1. maja 2016 na spletnem naslovu http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=korupcija&hs=1
30. Kranjc, J. (2000). Korupcija in pravo. *Javna uprava, letn. 36, št. 3*, 285-308.
31. Križ, M. (2005). Boj proti korupciji v svetu in v Sloveniji (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani Ekonomska fakulteta.
32. Lindner, S. (2014). Tanzania: Overview of corruption and anti-corruption. *U4 – Anti-Corruption Resource Center*. Najdeno 12. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.u4.no/publications/tanzania-overview-of-corruption-and-anti-corruption/>

33. Mauro, P. (1997). Why Worry About Corruption?. *Economic Issues* No. 6, International Monetary Fund. Najdeno 6. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/EXTERNAL/PUBS/FT/ISSUES6/issue6.pdf>
34. McNeish (2015, 15. julij). Rampant corruption in Tanzania keeps fruits of the many in hands of the few. *The Guardian*. Najdeno 4. julija 2016 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/global-development/2015/jul/29/tanzania-corruption-aid-poster-sellers>
35. Mendes, M. (2013). Overview of corruption in the media in developing countries. *Transparency International*. Najdeno 5. junija 2016 na spletnem naslovu http://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/368_Overview_of_Corruption_in_the_Media.pdf
36. Mrak, Š. (2008). Korupcija in sodobno poslovanje: Primer Siemens (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani Ekonomska fakulteta.
37. Mwakideu, C. (2016, 1. julij). Magufuli's 'bulldozing' leadership questioned. *Deutsche Welle*. Najdeno 6. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.dw.com/en/magufulis-bulldozing-leadership-questioned/a-19371737>
38. *Nacionalni preiskovalni urad*. Najdeno 3. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.varensvet.si/nacionalni-preiskovalni-urad-npu/>
39. *Naša odgovornost*. Najdeno 16. maja 2016 na spletnem naslovu: <http://www.transparency.si/o-nas/nasa-odgovornost>
40. Nesoba, R. (2015, 24. november). John Magufuli - Tanzania's 'Bulldozer' president in profile. *BBC News*. Najdeno 6. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bbc.com/news/world-africa-34670983>
41. Ness, I. (2000). *Encyclopedia of Interest Groups and Lobbyists in the United States*. New York: Routledge.
42. Ntetema, S. (2008, 7. februar). Tanzanian PM to resign over graft. *BBC News*. Najdeno 2. marca 2016 na spletnem naslovu <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7232141.stm>
43. OECD. (2014). *The rationale for fighting corruption*. Najdeno 14. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/cleangovbiz/49693613.pdf>
44. Petras, J. (2002). Vpliv korupcije na razvitost držav v razvoju (diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede.
45. *Položaj računskega sodišča*. Najdeno 3. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/KA92CE48CCCEFABBCC1257155004C0628>
46. Repnik Anžlin, M. (2012). *Korupcija in zaupanje v državne institucije v Sloveniji - empirična analiza*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani Ekonomska fakulteta.
47. *Revizijske pristojnosti in obveznosti*. Najdeno 3. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K8F21B44C5B212E77C1257155004C06C1>
48. Rose-Ackerman, S. (april 1996). The Political Economy Of Corruption – Causes and Aconseyuences. *Viewpoint Note*, No. 74. Najdeno 2. decembra 2015 na spletnem naslovu

- https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/11629/multi_page.pdf?sequence=1&isAllowed=y
49. Rushton, S. (2011). *Corruption and Development: The International Anti-Corruption Movement and Anti-Corruptionism in India*. Melbourne, Australia: University of Melbourne. Najdeno 16. junija 2016 na spletnem naslovu <http://corkonlinelawreview.com/editions/2011/03/Sophie-Rushton.pdf>
 50. Sampford, C., Shacklock, A., Connors, C., & Galtung, F. (2013). *Measuring Corruption (Law, Ethics and Governance)*. Australia: Ashgate.
 51. *Slovarček – Korupcija*. Najdeno 2. maja 2016 na spletnem naslovu: <https://www.kpk-rs.si/sl/slovarcek#K>
 52. Starič, T. (2014). Korupcija v politiki: politika brez kodeksa več kot 20 let. *Delo*. Najdeno 8. junija 2016 na spletnem naslovu: <http://www.delo.si/novice/politika/korupcija-v-politiki-politika-brez-kodeksa-vec-kot-20-let.html>
 53. Sullivan, D. J., Shkolnikov, A., & Kuchta-Helbling, C. (2004). *Combating Corruption: Private Sector Perspectives and Solutions*. Washington DC: Center for International Private Enterprise.
 54. *Tanzania - The World Bank*. Najdeno 28. junija 2016 na spletnem naslovu <http://data.worldbank.org/country/tanzania>
 55. *Tanzania - Transparency International*. Najdeno 28. junija 2016 na spletnem naslovu <https://www.transparency.org/country/#TZA>
 56. *Tanzania among African states which has shown commitment in the fight against corruption*. (2016, 16. maj). Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.pccb.go.tz/index.php/88-hot-news/850-tanzania-among-african-states-which-has-shown-commitment-in-the-fight-against-corruption>
 57. *Tanzania*. Najdeno 4. julija 2016 na spletnem naslovu <https://en.wikipedia.org/wiki/Tanzania>
 58. *Tanzanian Judicial System*. Najdeno 4. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/sub-saharan-africa/tanzania/judicial-system.aspx>
 59. *Tanzanian Natural Resources*. Najdeno 4. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/sub-saharan-africa/tanzania/natural-resources.aspx>
 60. *Tanzanian Public Procurement*. Najdeno 4. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/sub-saharan-africa/tanzania/public-procurement.aspx>
 61. *Tanzanian Tax Administration*. Najdeno 4. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/sub-saharan-africa/tanzania/tax-administration.aspx>
 62. United Nations (b. 1.). *Background of the United Nations Convention against Corruption*. Najdeno 3. junija 2016 na spletnem naslovu <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/index.html#UNCACfulltext>

63. United Nations Development Programme (2015). *Tanzania Human Development Report 2014*. Dar es Salam, Tanzania: Economic and Social Research Foundation. Najdeno 6. februarja 2016 na spletnem naslovu: <http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/thdr2014-main.pdf>
64. *Uprava kriminalistične policije*. Najdeno 7. maja 2016 na spletnem naslovu: <http://www.policija.si/index.php/generalna-policijska-uprava/171>
65. Virant, B. (2006). *Funkcionarji in korupcija*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede.
66. *Vrste korupcije*. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu: <http://www.dossierkorupcija.com/wiki/index.php/vrste-korupcije>
67. *What are G7 and G8?* Najdeno 12. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.g8.utoronto.ca/what_is_g8.html
68. World Bank (b. l.). *Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank*. Najdeno 14. maja 2016 na spletnem naslovu: <http://www.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/corrptn.pdf>
69. Wright, L. (2016, 20. maj). Is Tanzania ousting Kenya as East Africa's powerhouse? Deutsche Welle. Najdeno 6. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.dw.com/en/is-tanzania-ousting-kenya-as-east-africas-powerhouse/a-19273765>
70. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije. *Uradni list RS* št. 45/2010, 26/2011, 43/2011, 69/2011- Uradni list RS št. 45/2010, 26/2011, 43/2011, 69/2011 (UPB2).
71. Zakon o nezdržljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo. *Uradni list RS* št. 49/92, 50/92 – popr. in 2/04 – ZPKor.
72. Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja. *Uradni list RS* št. 34/2004-UPB1, 65-2009.
73. Zakon o preprečevanju korupcije. *Uradni list RS*, št. 2/04 in 20/06 – ZNOJF-1.
74. Zakon o ratifikaciji Kazenskopravne konvencije o korupciji. *Uradni list RS* št. 7/00.
75. Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov proti korupciji. *Uradni list RS* št. 5/08 in 13/09.
76. *Zasebni sektor*. Najden 3. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.transparency.si/zasebni-sektor>
77. Žiberna, K. (2005). *Korupcija in gospodarska rast*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Indeks zaznavnosti korupcije – CPI za leto 2015 – v primeru izbranih držav	1
Priloga 2: Izbrani statistični podatki za Tanzanijo v letih 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015	2

Priloga 1: Indeks zaznavnosti korupcije – CPI za leto 2015 – v primeru izbranih držav

Tabela 1: Indeks zaznavnosti korupcije

Rang	CPI 2015	Država
1	91	Danska
2	90	Finska
3	89	Švedska
4	88	Nova Zelandija
5	87	Nizozemska
5	87	Norveška
7	86	Švica
8	85	Singapur
9	83	Kanada
10	81	Nemčija
10	81	Luksemburg
10	81	Velika Britanija
16	76	Avstrija
16	76	Združene države Amerike
35	60	Slovenija
50	51	Hrvaška
61	44	Črna gora
66	42	Makedonija
71	40	Srbija
76	38	Bosna in Hercegovina
76	38	Brazilija
76	38	Zambija
83	37	Benin
88	36	Albanija
103	33	Kosovo
112	31	Malavi
112	31	Mozambik
117	30	Tanzanija
139	25	Kenija
139	25	Uganda
147	22	Demokratska republika Kongo
150	21	Burundi
150	21	Zimbabve
167	8	Somalija

Vir: Corruption Perceptions Index, 2015.

Priloga 2: Izbrani statistični podatki za Tanzanijo v letih 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015

Tabela 2: Statistični podatki za Tanzanijo

Kazalnik	1990	1995	2000	2005	2010	2015
Neto odstotek razvojne pomoči (% BNI)	28,6	17,0	10,6	9,0	9,5	
BDP per capita (trenutni US \$)	172,1	180,8	308,4	446,2	708,5	864,9
Delovna sila, ženske (% celote)	49,8	49,8	49,6	50,0	50,2	
Delovna sila (vsi)	12.246.765	14.509.853	16.612.517	19.206.231	22.387.576	
Pričakovana življenjska doba ob rojstvu, ženske	51,5	49,7	51,1	56,1	62,8	
Pričakovana življenjska doba ob rojstvu, vsi	50,0	48,7	50,5	55,6	61,6	
Pričakovana življenjska doba ob rojstvu, moški	48,5	47,7	49,9	55,1	60,6	
Prebivalstvo od 0 do 14 let (% of total)	46,0	45,5	45,0	45,1	45,1	45,2
Prebivalstvo od 15 do 64 let (% of total)	51,3	51,8	52,2	52,0	51,8	51,6
Prebivalstvo od 65 in več (% of total)	2,7	2,8	2,8	3,0	3,1	3,2
Število prebivalcev	25.458.208	29.903.329	33.991.590	39.065.600	45.648.525	53.470.420
Prebivalstvo, ženske (% celote)	50,5	50,4	50,2	50,4	50,3	50,3
Ruralno prebivalstvo (% celote)	81,1	79,5	77,7	75,2	71,9	68,4
Urbano prebivalstvo (% celote)	18,9	20,5	22,3	24,8	28,1	31,6

Vir: DataBank Tanzania, 2016.